

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

KOMPARACE LEGISLATIVNÍ ÚPRAVY EUTANÁZIE VE VYBRANÝCH
EVROPSKÝCH ZEMÍCH

Vedoucí práce: Mgr. Martina Pavelková

Autor práce: Zdeněk Šnypš

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2020

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlášení: Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

7.dubna 2020

Poděkování:

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Martině Pavelkové za cenné rady, čas a velice vstřícné a odborné vedení při zpracování bakalářské práce. Dále chci poděkovat svým přátelům a rodině za psychickou podporu a pomoc při samotném psaní.

Zdeněk Šnyps

Obsah

Úvod	6
1 Vymezení základních pojmů.....	8
1.1 Přímá a nepřímá eutanázie	8
1.2 Eutanázie jako proces usmrcení na žádost vykonané jinou osobou.....	8
1.3 Asistovaná sebevražda	9
2 Argumentace zastánců a odpůrců eutanázie.....	9
2.1 Argumenty pro legalizaci eutanázie	10
2.2 Argumenty proti eutanázii	11
3 Legislativní úprava eutanázie ve vybraných zemích Evropské unie (EU).....	13
3.1 Nizozemsko	13
3.1.1 Legislativní proces vedoucí k umožnění provedení zákroku eutanázie a asistovaného sebeusmrcení.....	18
3.1.2 Pozitiva legislativní úpravy týkající se eutanázie v Nizozemsku.....	20
3.1.3 Negativa legislativní úpravy týkající se eutanázie v Nizozemsku	20
3.1.4 Subjektivní pohled na nizozemskou legislativu týkající se eutanázie	20
3.2 Belgie.....	22
3.2.1 Pozitiva legislativní koncepce eutanázie v Belgii.....	26
3.2.2 Negativa legislativní koncepce eutanázie v Belgii.....	27
3.2.3 Subjektivní pohled na legislativu týkající se eutanázie v Belgii.....	27
3.3 Lucembursko	28
3.3.1 Subjektivní pohled na legislativní pojetí eutanázie v Lucembursku	30
3.4 Švýcarsko.....	31
3.4.1 Subjektivní pohled na švýcarskou legislativu týkající se eutanázie.....	34
3.5 Německo	34
3.5.1 Subjektivní pohled na německou legislativu týkající se eutanázie	37
3.6 Náhled na eutanázii v kontextu české legislativy.....	37
3.6.1 Historie legislativních úprav a myšlenek zahrnující eutanázii na našem území.....	38
3.6.2 Vývoj za období první republiky.....	38
3.6.3 Vývoj za období komunistického režimu	39
3.6.4 Vývoj za samostatné České republiky po roce 1991	39
3.6.5 Současná úprava eutanázie v ČR.....	41
3.6.6 Úprava související s trestním zákoníkem	42
3.6.7 Ústavně právní hledisko	43

4. Doporučení Rady Evropy a stanovisko Světové lékařské asociace (WMA) k eutanázii	44
4.1 Rada Evropy a její doporučení týkající se eutanázie	44
4.2 Světová lékařská asociace a stanovisko k eutanázii (WMA)	45
5 Komparace legislativy vybraných zemí s doporučením Rady Evropy a WMA	46
Závěr.....	49
Seznam použitých zdrojů	52
Seznam použitých zkratk.....	58
Abstrakt.....	59

Úvod

V nedávné minulosti proběhly pokusy o legalizaci eutanázie na našem území, které sice nebyly úspěšné, ale v blízké budoucnosti mají proběhnout další. Pokud by došlo k legalizaci eutanázie, zásadním způsobem by to ovlivnilo i některé segmenty sociální práce. Jsem toho názoru, že sociální pracovníci by se měli více spolupodílet na vytváření zákonů, které je budou ovlivňovat, aby bylo dosaženo optimálního nastavení pro jejich praktickou aplikaci. Sociální politika a její změna je jedním z cílů sociální práce a eutanázii lze do sociální politiky zařadit. Z toho důvodu jsem si zvolil toto téma práce zaměřené na legislativní úpravu, abych dané stanovisko podpořil.

Z důvodu objektivity cítím povinnost uvést svůj postoj k eutanázii před zpracováním této práce. Nejsem zastáncem eutanázie, ale i přesto bych se rád dozvěděl, jakým způsobem je umožněná její realizace z legislativního hlediska, v jiných zemích. Předpokládám, že pokud by mělo dojít k legalizaci v České republice, bude legislativní návrh inspirován po vzoru právě zahraničních zemí z Evropy. V předložené práci se pokusím nejprve rozlišit pojmy týkající se eutanázie, aby bylo jasné, co bude považováno za merit práce ve spojitosti se zákony, a co již ne. Dále uvedu argumentace, proč by měla být eutanázie přijata a proč ne, abych obohatil svůj náhled a lépe se obeznámil s kritickým či pozitivním hodnocením eutanázie. Od obohacení tohoto názoru očekávám, že mi pomůže buď podpořit mé odmítavé stanovisko vůči eutanázii nebo jej úplně změnit. Po těchto argumentech rozklíčuji legislativy týkající se eutanázie, zemí, které ji legalizovaly. K těmto zemím připojuji i Českou republiku, a to z několika důvodů. První z důvodů je aktuálnost daného tématu. Dále fakt, že se jedná o zemi, v níž žiji, proto k ní chovám patriotistický vztah. Předposlední kapitola se zabývá organizacemi World Medical Association, Radou Evropy a jejich stanovisky k eutanázii. Tyto organizace jsem zvolil vzhledem k jejich celoevropskému významu, prestiži a vztáženosti k otázce eutanázie.

Samotné cíle práce budou dva. Jeden z cílů bude realizován v poslední kapitole práce. Tím bude komparace jednotlivých zákonů z vybraných zemí Evropy se stanovisky organizací World Medical Association a Radou Evropy.

Druhým cílem mé práce je získání komplexnějšího náhledu a nových znalostí týkajících se eutanázie z legislativního hlediska a kontextu uzákonění tohoto aktu. Tento

cíl považuji za velice důležitý, protože v momentě, kdy dojde k zveřejnění zákona o eutanázii v České republice, bych si rád, byl schopen vytvořit názor na tento návrh. Názor, který nebude vycházet z mediálního ovlivnění, ale z mého hodnocení obohaceného o znalosti získané při zpracování této práce. Z toho důvodu do své práce zakomponovávám i kontext předcházející samotnému uzákonění, neboť čin v rámci kontextu ať času, či povahy může být vyhodnocen úplně odlišně než bez něj.

Z práce jasně vyplyne můj názor, prostřednictvím mého subjektivního komentáře k legislativě každé země, jež má legalizovanou eutanázii. Případnému čtenáři by měla práce přinést objektivní sdělení o komparaci všech zmíněných zemí s doporučením Rady Evropy a World Medical Association.

1 Vymezení základních pojmů.

Slovo eutanazie je v literatuře vnímáno jako pojem nejednoznačný, který byl v průběhu dějin chápán odlišně. Tato rozlišnost ve vnímání pojmu vedla k tomu, že v současnosti neexistuje jednotná definice či jeden pohled na význam slova eutanazie, a vše, co zahrnuje. Rozdílnosti ve výkladu a jeho kontext pak mohou ovlivňovat rozhodování při uzákonění či zakázání procesu eutanazie.

Původně termín eutanazie vychází z antického Řecka z prefixu „eu“, který lze vyložit jako dobrá a slova „thanatos“, které lze přeložit jako smrt, tedy dobrá smrt. Překlad je ale ambivalentní, je možné jej totiž taktéž vyložit jako milosrdná smrt nebo důstojná smrt.¹

1.1 Přímá a nepřímá eutanázie

Rozdíl mezi těmito dvěma druhy eutanázie je zásadní. Přímá eutanázie je eutanázií, kdy je jejím cílem přímo usmrcení pacienta.² Je to druh, kterým se budou zabývat zde popsané zákony týkající se eutanázie. Nepřímá eutanázie je druhem eutanázie, která taktéž usmrcuje jedince, ale jejím hlavním cílem není toto usmrcení, tím je utišení bolesti osoby, která trpí. To probíhá za využití medikamentů, které mají bolest tišit, jenže vedlejším účinkem je právě urychlení umírání osoby, která trpěla bolestí.³

1.2 Eutanázie jako proces usmrcení na žádost vykonané jinou osobou

Jedná se o dobrovolné ukončení života, které může nastat v situacích, kdy je život poměřován jako bezvýznamný. Zvláštním identifikátorem hodnotnosti bývá kvalita života, jako subjektivní názor na vlastní život, nebo to, co je z lékařského hlediska označováno za vztahující se ke zdraví, kdy samotné bytí má pro osobu tak nízkou hodnotu, že přijatelnějším východiskem je smrt.⁴

---

¹ Srov. ČERNÝ D., DOLEŽAL A. a kol. *Smrt a umírání: etické, právní a medicínské otázky na konci života*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. Edice Kabinetu zdravotnického práva a bioetiky. ISBN 978-80-87439-15-9. s. 131.

² Srov. ŠPINKOVÁ, M a ŠPINKA Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?*. Praha: Cesta domů. 2006. ISBN 80-239-8592-2. s. 12.

³ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: ACADEMIA. 2017. 978-80-200-2687-3. s. 24.

⁴ Srov. KUŘE, Josef. *Co je eutanazie, Studie k pojmu dobré smrti*. Praha: ACADEMIA. 2018. ISBN 978-80-200-2762-7. s. 114.

Konkrétně se myslí proces, který vede k usmrcení, které může mít více podob a být vykonáno z různých pohnutek. Obecně v současnosti lze napsat, že se tím myslí usmrcení osoby, která o to žádá, jinou osobou.

1.3 Asistovaná sebevražda

Asistované sebeusmrcení je akt úmyslné sebevraždy s asistencí jiného člověka. Tato osoba, která asistuje, poskytuje prostředky, popřípadě i znalosti pro to, aby akt dosáhl efektu, který má za cíl usmrtit. Samotné usmrcení však vykonává osoba, jež o toto usmrcení požádala.⁵

Ve spojitosti s asistovanou sebevraždou se řeší problém, zda vyhodnocením asistované sebevraždy jako formy eutanázie nedochází k degradaci obou aktů. S tímto tvrzením se neztotožňujeme, protože nepovažujeme tyto rozdílnosti za tak markantní pro zpracování této práce, vzhledem k faktu, že merit práce je odlišný. V případech, kdy si to bude text vyžadovat, budeme tyto dva celky od sebe separovat pro lepší porozumění v rámci textu.

2 Argumentace zastánců a odpůrců eutanázie

Ačkoliv argumentace zastánců a odpůrců eutanázie nemusí nutně souviset přímo s legislativou, debaty těchto dvou názorových skupin vždy pokusům o legalizaci předcházely. Proto si myslíme, že by bylo vhodné uvést alespoň některé často užívané argumenty obou těchto „táborů“, pro naznačení střetů myšlenek, které probíhají před samotným pokusem o legalizaci. Argumenty zde zmíněné jsou nejčastěji etického charakteru, ale mnohé se zaměřují i na další možné stránky posouzení, např. finanční, eticko-empirické apod. Dalším důvodem, proč uvádíme argumenty, je, že se na některé z nich budeme odkazovat i v následujících částech práce.

Vzhledem k velké variabilitě důvodů, proč být pro nebo proti eutanázii, spojíme některé argumenty uvedené v knize *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika* dohromady. Činíme tak proto, že mnohé argumenty jsou postavené na podobném principu, pouze rozdílně zařazené, a domníváme se, že vůči meritu práce, kterým je

---

⁵ Srov. KUŘE, Josef. *Co je eutanázie, Studie k pojmu dobré smrti*. s. 136-138.

legislativa, není potřeba uvádět tyto nuanční rozdíly, čímž by docházelo k umělému prodlužování práce.

2.1 Argumenty pro legalizaci eutanázie

V této části budeme uvádět často využívané argumenty/principy, které využívají zastánci legalizace eutanázie.

1. Právo na rozhodnutí

Tento druh argumentace obhajuje eutanázii tím, že prezentuje člověka jako pána nad vlastním životem, tedy i nad jeho ukončením. Zároveň se snaží od sebe oddělit termíny, jakými je eutanázie a vražda. Bývá prezentován např jako: Vražda je špatná, protože bere oběti vraždy možnost pokračovat a svobodně volit ve svém životě, jelikož je život oběti nedobrovolně ukončen. V současné demokratické společnosti existuje svoboda, která končí až tam, kde začínají práva druhých lidí. Ale ukončení vlastního života na rozdíl od vraždy nevstupuje do práv druhých, proto jim nebere možnost svobodně v jejich životě volit.

2. Obavy spojené s bolestí a ztrátou autonomie, důstojnosti.

I tento princip vychází z myšlenky autonomie jedince. Zmiňuje, že je právem člověka to, kdy a kde zemře. Nejvíce se tento argument spojuje se stavy, které již nejsou pro člověka „důstojné“. Za takovýto stav je označována např. ztráta kontroly nad fyziologickými projevy těla, snížení vitální kapacity centrální nervové soustavy (CNS), obecně zhoršení fyzických i mentálních projevů, ztráta možnosti volby nad vlastním rozhodnutím, přespřílišné utrpení způsobené bolestí apod.

3. Odmítnutí myšlenky přesažnosti lidského života, posmrtného života, pozdější odpovědnosti a vnímáním člověka pouze jako biologicky fungující bytosti.

Život je chápán jako somatická soustava a biologický fakt, který končí úmrtím, tedy ztrátou somatických projevů života. V různých přirovnáních je zde smrt zpodobněna s nějakou zdí nebo závorou, za kterou už nic není, která je absolutním koncem života. Pokud tedy je smrt absolutním koncem, potom člověk nenese žádnou pozdější odpovědnost za své činy.

K těmto myšlenkovým pochodům se mnohdy řadí i přirovnání člověka ke zvířeti, právě z důvodu, že jak člověk, tak zvíře jsou považováni za jakési shluky buněk. Poukazuje se na to, že existují legislativní ukotvení, která říkají, že pokud člověk neutratí trpící zvíře, bude potrestán. Člověk je v tomto argumentu považován za zvíře, proto by i na člověka měl být uplatněn stejný princip. Přirovnání člověka ke zvířeti bývá často obhajováno evolucí, dle které jsme se vyvinuli „pouze“ ze zvířete, a proto nejsme nic víc než ta zvířata, která se za určitých podmínek nechávají utratit.⁶

4. Eutanázie jako spravedlivost pro rozdělení lékařské péče a zdrojů

Redistribuce má svůj význam i ve zdravotnictví, finanční stránka dotování zdravotního segmentu každého státu má své meze. Finančně vzato je pro zdravotnický sektor ekonomičtější využívat eutanázii, než využívat prostředky na „dožití“ jiných osob. Využitím eutanázie by došlo k získání finančních prostředků na léčbu osob, pro které v současnosti finanční prostředky nejsou, a nejedná se o případy, kdy se pouze pacientovi prodlužuje „dožívání“.⁷

5. Existence eutanázie v dějinách

Eutanázie není věcí novou, existuje po velice dlouhou dobu. Přirovnávaná je k liberálním myšlenkám legalizace prostituce, která zde taktéž existuje po dlouhou dobu a namísto toho, aby probíhala na pomezí legality a ilegality, je lepší ji regulovat legislativou.⁸

2.2 Argumenty proti eutanázii

Mnohé argumenty, které se staví právě proti legalizaci eutanázie, působí jako protipól argumentů pro legalizaci, zejména takovýto druh argumentace bude tato část obsahovat.

1. Právo na život

Právo na život je jedním z práv, která garantuje listina základních lidských práv a svobod, jak na tuzemské úrovni, tak i mimo ni, alespoň v rámci Evropy. Argumentace často

---

⁶ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie, definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Granda Publishing. 2019. ISBN 978-80-271-2575-3. s. 55.

⁷ Srov. JACKSON, E. a KEOWN, J. *Debating euthanasia*. Oxford: U.K: Hart. 2012. ISBN 978-1-84946-178-8. s. 102.

⁸ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie, definice, historie, legislativa, etika*. s. 57.

poukazuje na to, že o právo na život nelze přijít, a to ani pohnutkami vlastní vůle. Zásah do vlastního života s využitím eutanázie by se stal i zásahem do práv druhých, neboť by jim vzal jistotu práva na život.

2. Utrpení zvířete je jiné než utrpení člověka

Člověk je bytostí rozdílnou od zvířete. To můžeme vnímat v mnoha aspektech života: člověk má svobodu, je otevřen pro etické jednání, smýšlí nad svými činy, člověk je schopen překonat pud sebezáchovy pro vyšší „dobro“ apod. Proto je člověk odlišný od zvířete a nelze na něj pohlížet jako na zvíře. A to ani při procesu umírání.

3. Odstranění trpícího nelze považovat za odstranění utrpení.

Stejně jak zní název, tak zní i argumentace. Taktéž se poukazuje na to, že díky paliativní péči nedochází k utrpení při umírání, proto je celý argument „milosrdné smrti“ z důvodu utrpení vnímán jako bezvýznamný.

4. Námitka proti existenci eutanázie v dějinách

Odpůrci eutanázie připouští, že eutanázie se v historii obdobně jako prostituce vyskytuje. Zmiňují i fakt, že se v historii vyskytovaly i beztrestné vraždy, beztrestné krádeže, mučení lidí, obětování, popírání faktů, proto ani na tyto prvky nelze nahlížet jako na zakotvené v naší historii, neboť je důležitý pouze kontext pohledu a doby.⁹

5. Kluzký svah.

Jedná se zřejmě o jeden z nejvíce zmiňovaných argumentů, proč nelegalizovat eutanázii. Tento argument konkrétně poukazuje na fakt a obává se, že v momentu, kdy dojde k legalizaci eutanázie např. pro osoby v terminálním stádiu nemoci, začne se eutanázie postupně stávat čím dál dostupnější pro širší masy lidí.¹⁰ Ač vypadá jako čistě teoretický argument, je postaven na empirických faktech.¹¹

---

⁹ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie, definice, historie, legislativa, etika*. s. 58-69.

¹⁰ Srov. NOVOTNÝ, V., SVOBODA, R. a TAVEL P. *STANOVISKO K ZÁMĚRU PŘÍPRAVY ZÁKONA O ASISTOVANÉ SEBEVRAŽDĚ A AKTIVNÍ DOBROVOLNÉ EUTANÁZII*. [online] Fakulty Katolické teologické University Karlovy, Teologické fakulty Jihočeské univerzity a Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. 2019. [cit. 1. 3. 2020]. dostupné na WWW: <<https://www.tf.jcu.cz/files/aktuality/eutanazie.pdf>>.

¹¹ Srov. GRIFFITHS, J., WEYERS H. a ADAMS. M. *Euthanasia and law in Europe*. Portland. Or.: Hart Pub. 2008. ISBN 978-1-84113-700-1. s. 513.

3 Legislativní úprava eutanázie ve vybraných zemích Evropské unie (EU)

Právo je souborem norem, který obsahuje obecná pravidla chování, je sepsané a vynutitelné státem.¹² Ve společnosti slouží k zajištění státní moci. Legislativní úprava eutanázie se nejvíce dotýká práva označeného jako trestní, dále také základních lidských práv a svobod.¹³ Většina zemí v Evropské unii eutanázii nepovoluje, alespoň dvě nejvíce typické podoby, a to sice usmrcení na přání jinou osobou jako formu eutanázie nebo asistovanou sebevraždu. Výjimkou v EU jsou země jako např. Belgie, Lucembursko, Švýcarsko a Nizozemsko. Dle některých autorů je eutanázií i ukončení léčby, většinovou společností je ovšem tento přístup označován jako pasivní eutanázie. V takovémto pojetí by eutanázii povolovalo větší množství zemí, např. Itálie, Francie, Finsko a Dánsko.¹⁴ Pro potřeby této práce budeme v následujících částech brát pojem eutanázie pouze tak, jak je pojímán většinou společností, tedy nebudeme to, co bývá označováno jako pasivní eutanázie, považovat za merit při popisu legislativní úpravy eutanázie v EU.

3.1 Nizozemsko

Nizozemsko je první zemí EU, která právně zlegalizovala eutanázii. Zákon nabyl platnosti 1. dubna roku 2002 a jeho celý název zní *Zákon o ukončení života na žádost a pomoc při asistované sebevraždě*. Tento zákon je stále platný, poslední přezkoumání proběhlo 5. srpna roku 2019.¹⁵

Nizozemsko bývá označováno jako velice liberální stát, alespoň co se inovativních myšlenkových ideí ve spojitosti s legislativou týká.¹⁶ I přesto se myšlenky a debaty

---

¹² Srov. ROMAN. *Právo - pojem, třídění, normy*. Praha. [online].2011. [cit. 6. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <<http://www.univerzita-online.cz/prv/pravo-pro-nepravniky/pravo-pojem-trideni/>>.

¹³ Srov. MATOCHOVÁ, S. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4757-0. s. 151.

¹⁴ Srov. ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *ZEMĚ, VE KTERÝCH JE LEGÁLNÍ EUTANÁZIE*. [online]. Ústí nad Labem: ČTK. 2014. [cit. 6. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://cestovani.doktorka.cz/zeme-ve-kterych-je-legalni-eutanazie>>.

¹⁵ Srov. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2002. Datum přezkoumání: 5. 8. 2019. [cit. 6. 8. 2019]. hlava dokumentu. Dostupné na WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2002-04-01/>>.

¹⁶ Srov. COHEN-AMAGOR, R. *Euthanasia in Netherlands: The Policy and Practice of Mercy Killing*. New York a další: Springer Science + Business Media, Inc. 2005. 1-4020-2250-6. s. 57.

o legalizaci eutanázie začaly více projednávat až v druhé polovině 20. století, což mělo své specifické příčiny, které byly různého charakteru.¹⁷

Za první „hybatele“, vedoucí až k myšlenkám z druhé poloviny 20. století, by bylo možné označit změnu smýšlení již v 18. století. Ta byla spojena s postupnou záměnou morálky náboženské za světskou etiku.¹⁸ Tato etika po druhé světové válce až k studentské revoluci, v roce 1969, graduje do bodu, kdy je brána jako právo na autonomii a sebeurčení, jak v životě, tak i v procesu umírání.¹⁹ Rok 1969 je v kontextu legalizace eutanázie v Nizozemsku neopomenutelný, protože právě v tomto roce dochází k největší medializaci tématu.²⁰

Dalším aspektem, který měl značný význam, byl pokrok medicíny. Dokázal člověka udržet ve vegetativním stavu života, ale s ním se objevily i myšlenky na život nehodný žití.²¹ Zdravotní stav pacienta, který by byl pro minulou medicínu neléčitelný, je nyní dlouhodobě udržitelným, v mnohých případech již ale ne v kvalitě, ve které byl předtím. Na tuto realitu jako první začínají reagovat němečtí myslitelé, jejichž myšlenky nebyly kladně přijaty v Německu, ale v Nizozemsku si své příznivce našly.²² Zde je nutné uvést jeden z důležitých důvodů, proč vůbec mohly být tyto myšlenky přijaty tímto způsobem a najít si své příznivce. Bylo to způsobeno tím, že institut lékařsky asistované smrti zde nebyl zneužit v souvislosti s okupací, která proběhla za druhé světové války, narozdíl od Německa, kde došlo k velkému zneužití.²³ S jedním z prvních literárních děl v Nizozemsku dotýkajících se této otázky přišel lékař Jan Hendrik Van den Berg, který tvrdil, že následkem technického pokroku je umělé prodlužování lidského života a lékaři by v takových případech měli brát zodpovědnost za své jednání a ukončit přežívání, nikoliv „život“ pacientů.²⁴ Přirovnával medicínu k síle, která již neléčí pacienta, ale

---

¹⁷ Srov. GRIFFITHS, J., BOOD, A. a WEYERS, J. *Euthanasia and law in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 1998. ISBN 90 5356 275 3. s. 44.

¹⁸ Srov. LIPOVETSKY, G. *Soumrak povinnosti: bezbolestná etika nových demokratických časů*. s. 124 citováno podle: DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: ACADEMIA. 2017, s. 70.

¹⁹ Srov. COHEN-AMAGOR, R. *Euthanasia in Netherlands: The Policy and Practice of Mercy Killing*. s. 58.

²⁰ Srov. GRIFFITHS, J., BOOD, A. a WEYERS, J. *Euthanasia and law the Netherlands*. s. 48.

²¹ Srov. THOMASMA, D., C., KIMBROUGH-KUSHNER, T., KIMSMA G. a kol. *Asking to Die: inside the Dutch Debate about euthanasia*. New York a kol. KLUWER ACADEMIC PUBLISHERS. 2002. ISBN 0-792-35185-1. s. 40.

²² Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 71-72.

²³ Srov. Tamtéž. s. 69.

²⁴ Srov. GRIFFITHS, J., BOOD, A. a WEYERS, J. *Euthanasia and law in the Netherlands*. s. 48-49.

existuje pouze proto, aby demonstrovala svou moc.²⁵ Toto dílo bylo vydáno koncem 60. let minulého století, neslo název *Lékařská pomoc a lékařská etika*.²⁶ Na myšlenku tohoto díla v následujících letech navázali další autoři a i přes velkou kontroverznost těchto děl kritika vůči nim byla minimální.²⁷

Velká přízeň obyvatelstva a některé další události spojené s těmito myšlenkami vedly k legislativní úpravě eutanázie, která dostává svou první podobu v 90. letech 20. století. Upravovala možnost provedení eutanázie bez trestního postihu lékařů, ačkoliv zákon o eutanázii stále neexistoval. Pokud při tomto zákroku bylo splněno následujících pět bodů, lékař nebyl za tento počin trestně postižen. Těmito body byly:

- I. Pacient je nemocen nemocí, kterou medicína nebyla schopná vyléčit.
- II. Pacient je přesvědčen, že jeho psychický nebo fyzický stav je z důvodu bolesti neúnosný.
- III. Pacient vyjádřil své přání a vůli dobrovolně zemřít.
- IV. Nemoc je v terminálním stádiu.
- V. Příjemce žádosti je lékař, nejlépe lékař vykonávající lékařskou péči o pacienta.²⁸

Obdoba těchto pěti bodů je zakomponována do současného zákona:

- a) Lékař „*byl přesvědčen o tom, že pacient předložil dobrovolný a uvážený požadavek*“.
- b) Lékař „*byl přesvědčen, že pro pacienta bylo utrpení beznadějně a nesnesitelné*“.
- c) Lékař „*informoval pacienta o situaci, ve které je, a o jeho vyhlídkách*“.
- d) Lékař musel být přesvědčen o tom, „*že pro pacienta neexistuje žádná rozumná alternativa pro situaci, ve které se ocitl*“.

---

²⁵ Srov. BERG, J., H. *Medicalpower and medicealitics*. New York: Norton. 1978. ISBN-13: 978-0393064285. s. 63.

²⁶ Srov. THOMASMA D., C., KIMBROUGH-KUSHNER T. KIMSMA G. a kol. *Asking to Die: inside the Dutch Debate about euthanasia*. s. 40.

²⁷ Srov. COHEN-AMAGOR, R. *Euthanasia in Netherlands: The Policy and Practive of Mercy Killing*. s. 59.

²⁸ Srov. GRIFFITHS, J. BOOD, A. a WEYERS, J. *Euthanasia and law in the Netherlands*. s. 52.

- e) Lékař „konzultoval alespoň s jedním dalším nezávislým lékařem, který pacienta viděl a vydal své písemné stanovisko k požadavkům na náležitou péči uvedených v částech a) až e)“.²⁹

V tomto případě úpravy z 90. let, alespoň z logické optiky, nebyly inovací, ale skutečně se jednalo pouze o úpravu, protože v období od 50. do 80. let se uskutečnilo několik zákroků toho typu, kdy lékaři, kteří tento zákrok provedli, nebyli trestně stíháni, nebo trest nebyl odpovídající tehdejší legislativě, proto tato úprava byla již nutná pro nastavení pevného řádu.³⁰ Pokus o skutečné vymezení eutanázie v zákonu přichází v roce 2001 a v platnost je tento zákon uveden v roce 2002, a to právě jako zmíněný *zákon o ukončení života na žádost a pomoc při asistované sebevraždě*.³¹

Celý legislativní komplex týkající se eutanázie je mnohem rozsáhlejší než pouze to, co je vyjádřeno v zákonu z roku 2002. Další zákony, do kterých úprava týkající se eutanázie přímo zasahuje, je *trestní zákon*, a to konkrétně článek 293 a 294, a *zákon o pohřebních službách* s článkem 7.³²

Článek 293 *trestního zákona* zní:

- 1) „Ten, kdo úmyslně ukončí život jiného na základě jeho výslovné a závažné touhy, je potrestán trestem odnětí svobody, který nepřesahuje dvanáct let, nebo pokutou páté kategorie.“
- 2) „Skutečnost uvedená v prvním pododstavci není trestná, pokud byla spáchána lékařem, který tím splňuje požadavky řádné péče uvedené v článku 2 žádosti o přezkum ukončení života a asistenci při sebevraždě a informuje obecního koronera v souladu s tímto článkem 7, druhý pododstavec zákona o pohřbu.“

---

²⁹ *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2002, Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 8. 8. 2019.]. článek 2, pododstavec 1. Dostupné na WWW: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2002-04-01/#HoofdstukII_Artikel2>.

³⁰ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 74-100.

³¹ Srov. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2002, Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 8. 8. 2019.]. hlava dokumentu. Dostupné na WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2002-04-01/>>.

³² Srov. *Wetboek van Strafrecht*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2010. Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 8. 8. 2019.]. článek 293 a 294. Dostupné na WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2020-01-01/>>.

A článek 294 stejného zákona zní:

- 1) *„Ten, kdo úmyslně vybízí jinou osobu, aby spáchala sebevraždu, bude-li následovat sebevražda, bude potrestán trestem odnětí svobody, který nepřesáhne tři roky, nebo pokutou čtvrté kategorie.“*
- 2) *„Osoba, která úmyslně asistuje jiné osobě u sebevraždy nebo jí k tomu poskytne prostředky, bude, bude-li následovat sebevražda, potrestána trestem odnětí svobody nejvýše na tři roky nebo pokutou čtvrté kategorie. Ustanovení článku 293 druhého pododstavce se použije obdobně.“³³*

Článek 7 zákona o pohřebních službách zní:

- 1) *„Osoba, která provedla inspekci, vydá úmrtní list, pokud je přesvědčena, že došlo k úmrtí v důsledku přirozené příčiny.“*
- 2) *„Pokud byla smrt následkem ukončení života na žádost nebo pomoci při sebevraždě podle článku 293 druhého pododstavce nebo článku 294 druhého pododstavce druhé věty trestního zákona, ošetřující lékař neposkytuje prohlášení o smrti a okamžitě informuje obecního koronera nebo jednoho z obecních koronerů o příčině této smrti vyplněním formuláře. Lékař musí předložit odůvodněnou zprávu o splnění požadavků na náležitou péči uvedených v článku 2 zákona o ukončení života na žádost a o asistované sebevraždě.“*
- 3) *„Pokud se v případech jiných, než jsou uvedeny v druhém pododstavci, ošetřující lékař domnívá, že nemůže vydat úmrtní list, musí o tom neprodleně*

---

³³ *Wetboek van Strefrecht*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2010. Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 8. 8. 2019]. článek 293 a 294. Dostupné na WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2020-01-01/>>.

informovat obecního koronera nebo jednoho z obecních koronerů vyplněním formuláře.“³⁴

3.1.1 Legislativní proces vedoucí k umožnění provedení zákroku eutanázie a asistovaného sebeusmrcení

Začátek probíhá podle *zákona o ukončení života a pomoci při sebevraždě*, dle článku 2. Nejdříve musí být splněno pět bodů, které jsme uváděli v předchozí části, a byl k nim přidán ještě jeden další bod, který říká, že eutanázii musí vykonat lékař nebo při ní asistovat ³⁵, přesně tedy: *lékař „provedl lékařské ukončení života nebo pomohl s asistovanou sebevraždou“*.³⁶ Dále musí být splněny podmínky podle pododstavců 2, 3 a 4 článku 2 tohoto zákona. Přičemž pododstavce 3 a 4 hovoří o možnostech provedení eutanázie či asistované sebevraždy u osob ve věku mezi dvanácti a osmnácti roky života. Pododstavec 2 upravuje možnost provedení eutanázie v případech, kdy kvůli nepříznivému zdravotnímu stavu osoba nemůže vyjádřit tuto žádost.³⁷

- Podstavec 2 zní: *Pokud je pacient starší věku šestnácti let a již není schopen vyjádřit svou vůli, ale před touto neschopností svou vůli vyjádřil a byl schopen svou situaci objektivně posoudit, a to na území tohoto státu a vydal o tom písemné prohlášení, včetně žádosti o ukončení života, pak lékař může odpovědět na tuto žádost.*
- Podstavec 3 sděluje: *Pokud je pacient ve věku mezi šestnácti a osmnácti lety a lze jej považovat za schopného zhodnocení vlastní situace, může lékař odpovědět na žádost o eutanázii nebo o asistované sebeusmrcení v případě, že se na rozhodnutí s ním podíleli rodiče nebo osoby, jež mají nezletilou osobu svěřenou.*³⁸ Souhlas rodičů či zákonných zástupců s eutanázií nebo asistovanou sebevraždou ale není potřeba.

---

³⁴ *Wet op de lijkbezorging* [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2010, Datum přezkumu: 1. 8. 2019. [cit. 8. 8. 2019]. článek 7. Dostupné na WWW: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005009/2018-08-01/#HoofdstukII_Paragraaf1_Artikel7>.

³⁵ Srov. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2002. Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 9. 8. 2019] článek 2, pododstavec 1. Dostupné na WWW: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2002-04-01/#HoofdstukII_Artikel2>.

³⁶ Tamtéž. článek, pododstavec 1.

³⁷ Srov. Tamtéž. článek 2, pododstavec 2, 3 a 4.

³⁸ Tamtéž. článek 2, pododstavec 2 a 3.

- Stejně je tomu, i pokud je nezletilý mezi dvanácti a šestnácti lety života, ale osoby, jež mají nezletilou osobu svěřenou, nejenže se na tomto rozhodnutí podílely, ale musely s ním i souhlasit. To je uvedeno v pododstavci 4.³⁹

Dále je povinen ošetřující lékař a patolog vypracovat zprávu, ta musí být v souladu s dříve uvedenými odstavci týkajícími se trestního zákoníku a zákona o pohřebních službách. Zpráva následně putuje před komisi/výbor.

Ta je složená z osob dle článku 3 *zákona o asistovaném ukončení života a eutanázii* a představuje kontrolní bod celého procesu. V komisi vždy zasedá právník, lékař a odborník na etické otázky, počet osob zastoupených v komisi musí být lichý.⁴⁰ Výbor podle článku 8 pododstavce 1 stejného legislativního pramene postupuje „na základě zprávy uvedené v článku 7 odstavce 2 zákona o pohřbu a kremaci posuzuje, zda lékař, který vykonal žádost o ukončení života nebo poskytl pomoc při sebevraždě, jednal v souladu s požadavky na náležitou péči podle článku 2“. Dále podle pododstavce 2 „může požádat lékaře, aby svou zprávu doplnil písemně nebo ústně, pokud je to nezbytné pro řádné posouzení lékařských úkonů,“ a podle pododstavce 3 „může získat informace od městského koronera, konzultanta nebo zúčastněných poskytovatelů péče, pokud je to nezbytné pro řádné posouzení lékařských úkonů“. ⁴¹ Dále uvědomí výbor lékaře o rozhodnutí, a to do šesti týdnů. Může dojít k jednorázovému posunu termínu o dalších šest týdnů pro více času na vydání rozhodnutí od výboru, jak popisuje článek 9. V případě, že výbor zhodnotí situaci tak, že kritéria řádné péče byla splněna, je případ uzavřen. Pokud komise rozhodne, že kritéria péče nebyla dodržena, případ je předán na státní zastupitelství a regionální inspektorát zdravotní péče. Tyto orgány pak společně případ prošetří a zváží, zda bude proti lékaři zahájeno trestní stíhání.⁴²

---

³⁹ Srov. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2002, Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 9. 8. 2019]. článek 2, pododstavec 4. Dostupné na WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2002-04-01/>>.

⁴⁰ Srov. Tamtéž. článek 3, pododstavec 2.

⁴¹ Tamtéž. článek 8, pododstavec 1-3.

⁴² Srov. Tamtéž. článek 9.

3.1.2 Pozitiva legislativní úpravy týkající se eutanázie v Nizozemsku

Kladem legislativní optiky je: nutnost klienta/žadatele o eutanázii dobře si promyslet svou žádost, což je deklarováno skrze opakované podávání žádostí o eutanázii, jejichž minimální časový odstup musí být alespoň jeden měsíc.

Pozitivum je taktéž v komisi, která prošetřuje jednotlivé případy, kdy byla eutanázie využita. Tím je zredukováno zneužívání eutanázie. Odbornost dané komise lze vnímat jako klad, neboť se nemůže stát, že by komise byla složena ze samých laiků. Erudovanost komisí je natolik pokročilá, že dokonce lokální předsedové těchto komisí se musí minimálně dvakrát do roka účastnit jakési supervize s dalšími lokálními předsedy komisí, i toto je součástí: *zákona o ukončení života na žádost a pomoc při sebevraždě*. Poslední verifikace kvalifikovanosti spočívá v časovém období, ve kterém jsou členové a předseda voleni, ale i to, že v tomto šestiletém období, ve kterém jsou zvoleni, mohou být odvoláni ministry, a to z důvodu nevhodnosti, konkrétně ministry spravedlnosti a zdravotnictví, sociální péče a sportu.⁴³

3.1.3 Negativa legislativní úpravy týkající se eutanázie v Nizozemsku

Záporem naopak je velká, těžko korigovatelná zodpovědnost, kterou musí nést lékaři „rozhodující“ o zákrocích. Velice kontroverzní je minimální věk osob, u nichž je eutanázie možná. Sice se nejedná přímo o negativum plynoucí z legislativy, ale o velice zavádějící bod, že osoba, která nemá mnoho jiných práv, protože není zletilá, může hypoteticky vzato rozhodnout o ukončení svého života.

Problematická je i benevolence, se kterou se k eutanázii přistupuje, byly zaznamenány případy, kdy došlo k zneužití eutanázie, která se stává čím dál dostupnější pro větší masu osob.⁴⁴

3.1.4 Subjektivní pohled na nizozemskou legislativu týkající se eutanázie

Z důvodu transparentnosti zde uvedu své stanovisko, které zastávám na legalizaci eutanázie. Jsem proti legalizaci, protože se obávám možnosti zneužití a domnívám se,

---

⁴³ Srov. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Amsterdam: Vláda Nizozemska. 2002, Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 9. 8. 2019]. článek 2,5,6,10 a 13. Dostupné na WWW: <<https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2002-04-01/>>.

⁴⁴ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie, definice, historie, legislativa, etika*. s. 61.

že se nejedná o vhodné východisko ze situací, které má řešit. Mám za to, že stejně jako dobrý život je život, s nímž je člověk smířený, tak i dobrá smrt je smrtí, se kterou je člověk smířený.

Nizozemská úprava, kterou rozhodně nelze považovat za adekvátní, byla velmi opožděná na dobu svého vydání. Začala vznikat jako reakce na velmi medializovaný případ jedné lékařky, která usmrtila svou matku na její žádost. S touto lékařkou proběhl soud, který pro ni dopadl relativně v její „prospěch“, neboť její trest nebyl odpovídající vzhledem k tehdejším zákonům, kdy měl být podle zákona posuzován jako zločin vraždy.⁴⁵

Případ této lékařky jasně poukazuje na pomalé vyjádření se vůči dané věci a alespoň dle mého mínění i na značnou dávku přehlížení nevyřešené dilematické otázky. V současnosti to, opět podle mého subjektivního názoru, vedlo k omezení možnosti využívání paliativní péče, a to z důvodu velké dostupnosti eutanázie. I přes začnou kritiku oceňuji komisi, která je důležitá při prevenci zneužívání eutanázie, ale myslím si, že i zde jsou rezervy. Samotný posudek, který komise dostává, by dle mého mínění měl být obohacen i o názor psychologa nebo psychiatra, který by s pacientem měl danou věc probrat. Riziko zneužití eutanázie v Nizozemsku je navýšeno i tím, že může být realizována na mnoha místech, že neexistuje několik vybraných míst, kde by probíhala, tím by existovala větší možnost kontroly. Domnívám se, že i samotná ochrana lékařů není vhodná. Komise, která eutanázii hodnotí, by měla zasedat předtím i potom, než lékař eutanázii vykoná. Sama by měla rozhodovat o tom, zda lékař může vykonat eutanázii na pacientovi či nikoliv. Jsem si vědom toho, že takovéto opatření by proces prodloužilo a navýšilo administrativní náročnost, ale nabídlo by lepší ochranu lékařů před případným trestním stíháním a pacientovi by stále zůstala hypotetická ochrana před zneužitím. To v případě, že by komise žádost o eutanázii schválila, ale pacient si to po tomto rozhodnutí/schválení náhle rozmyslel. Velkou kritiku této úpravy bych směřoval vůči minimálnímu věku žadatelů, dle mého názoru je nepřípustné, aby osoba, která dle zákona ještě není plnoletá, vůbec takovýto „krok“ mohla učinit. Ačkoliv prodloužení a přidání byrokracie do celého procesu, které by mé návrhy přinesly, zřejmě

---

⁴⁵ Srov. SUMNER, L. W. *Assisted death: a study in ethics and law*. New York: Oxford University Press, 2011. ISBN 978-0-19-960798-3. s. 149.

nelze vnímat jako pozitivum, domnívám se, že jestli má být eutanázie východiskem, tak až tím posledním, důkladné zvážení a přísné kontroly by měly být základem při něčem, co nejde po provedení vzít zpět.

3.2 Belgie

Zákon o eutanázii vchází v Belgii v platnost také v roce 2002.⁴⁶ Okolnosti, které směřovaly k nastavení takového společenského klimatu, jež umožnilo zlegalizování eutanázie, jsou obdobné jako u Nizozemska. Za tyto měnitelé společenského klimatu jsou považovány okolnosti jako např. klesající vliv církve v belgickém společenském nastavení⁴⁷, spíše kladně přijímaný přístup k eutanázii v kruzích odborné veřejnosti – až 65 % dotázaných lékařů bylo pro legalizaci eutanázie⁴⁸ – a benevolentní přístup trestně právních složek k lékařsky asistované sebevraždě, po inspiraci z Nizozemska.⁴⁹

Diskuze o eutanázii začaly být v 80. letech 20. století dosti medializovaným tématem, rezonujícím napříč společnostmi. První pokusy o legalizaci Zákonu o eutanázii v Belgii se nesetkaly s pozitivními ohlasy. Přestože veřejnost vnímala eutanázii v celku kladně, vláda tento postoj velmi kritizovala. První oficiální návrh na Zákon o eutanázii pro osoby v terminálním stádiu nemoci byl prezentován v roce 1993, odhlasován ale nebyl.⁵⁰

Další významná změna nastala o šest let později, kdy vliv dříve dominantních stran ve vládě zeslábl, a součástí nové vlády se stala strana, která podporovala legalizaci eutanázie. I z toho důvodu se v nové koaliční smlouvě objevil požadavek na legalizaci eutanázie, který byl následně splněn roku 2002.⁵¹

Legislativní úprava eutanázie v Belgii se liší od úpravy v Nizozemsku. Eutanázie je zde upravená pouze v jednom zákoně a společně s tímto zákonem nedošlo k úpravě

---

⁴⁶ Srov. *The Belgian Act on Euthanasia*. [online]. Brusel: Vláda Belgie. 2002. [cit. 16. 8. 2019]. hlava dokumentu. dostupné na: <<http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59>>.

⁴⁷ Srov. GRIFFITHS, J., WEYERS, H. a ADAMS, M. *Euthanasia and law in Europe*. s. 262.

⁴⁸ Srov. Tamtéž. s. 273.

⁴⁹ Srov. COHEN-ALMAGOR, R. *Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical observations and Suggestions for Improvement*. [online]. 2009. [cit. 16. 8. 2019]. s. 189 Dostupné na WWW: <https://www.researchgate.net/publication/24430252_Euthanasia_Policy_and_Practice_in_Belgium_Critical_Observations_and_Suggestions_for_Improvement>.

⁵⁰ Srov. GRIFFITHS, J., WEYERS, H. a ADAMS, M. *Euthanasia and law in Europe*. s. 276-277.

⁵¹ Srov. Tamtéž. s. 283.

jiných belgických zákonů, jako např. trestního zákoníku. To samozřejmě neznamená, že zde není rozdíl mezi vraždou a eutanázií. Eutanázií může opět vykonávat pouze lékař a musí být splněny některé podmínky. Jsou to tyto podmínky:

- „Pacient dosáhl dospělého věku nebo se jedná o „emancipovaného nezletilého“ a je kompetentní k právnímu jednání a při vědomí.“
- „Žádost musí být dobrovolná, dobře zvážená a podaná opakovaně, aniž by byla výsledkem vnějšího tlaku.“
- „Pacient je v permanentně zdravotně bezvýchodném marném stavu neustálého a nesnesitelného tělesného nebo duševního strádání, které nemůže být zmírněno a které je způsobeno vážnou a nevléčitelnou zdravotní chorobou nebo nehodou.“⁵²

Tyto požadavky/podmínky byly spíše kladené a cílené na pacienta, ale jsou zde i další, které jsou více cílené na lékaře samotného. Podle nich lékař:

- „Musí pacienta informovat o jeho zdravotním stavu a následující přepokládané délce života, trpělivě s ním/ní probrat možnosti terapie a paliativní medicíny. Vzájemně s pacientem musí dospět k tomu, že neexistuje žádná realizovatelná alternativa v situaci pacienta a že žádost je zcela dobrovolná.“
- „Být si jistý neustálým pacientovým fyzickým nebo duševním utrpením a tím, že je skutečně přesvědčen/a o jeho/její žádosti. Za tímto účelem pacient absolvuje několik rozhovorů s lékařem, které jsou od sebe rozděleny v rozumných časových periodách.“
- „Konzultovat s jiným lékařem o vážné a nevléčitelné nemoci a informovat ho/ji o důvodu této konverzace. Nezávislý lékař musí být seznámen s pacientovými zdravotnickými záznamy, zdravotnickou dokumentací a musí být přesvědčen o jeho neustále fyzické nebo psychické bolesti, která nemůže být utlumena. Tento lékař poté vydává zprávu o jeho/jejích výsledcích.“⁵³

---

⁵² DE BONT, W. *The New Belgian Legislation on Euthanasia*. S. 302 citováno podle: DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha, ACADEMIA, 2017. 978-80-200-2687-3. s. 153.

⁵³ *The Belgian Act on Euthanasia*. [online]. Brusel: Vláda Belgie. 2002. [cit. 16. 8. 2019] kapitola II, oddíl 3 §2. Dostupné na WWW: <<http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59>>.

Oslovený lékař musí splňovat některé požadavky proto, aby mohl být do konzultace vůbec zainteresován. Je nutné, aby byl nezaujatý jak vůči pacientovi, tak i lékaři a musí být kompetentní k posouzení nepříznivého psychického nebo fyzického stavu pacienta. Ošetřující lékař následně informuje pacienta o výsledcích těchto konverzací, které proběhly s přizvaným lékařem.⁵⁴ Ošetřující lékař dále musí:

- „V případě existence pečovatelského týmu, který je v pravidelném kontaktu s klientem a vykonává nad ním péči, projednat s nimi požadavky pacienta na péči.“
- „Na pacientovo přání je lékař dále povinen prodiskutovat s jeho rodinou a dalšími osobami, které pacient určil, zdravotní stav pacienta.“
- „Být si jistý, že pacient měl možnost prodiskutovat své rozhodnutí se všemi osobami, se kterými chtěl.“⁵⁵

Další povinnosti jsou upraveny v §3 výše uvedeného zákona, tyto povinnosti je nutno, aby lékař vyplnil v případě, že pacientovi v blízké budoucnosti nehrozí smrt. Pokud by smrt pacientovi bezprostředně v nejbližší době hrozila, nemusí lékař vykonávat aktivity, které tento paragraf popisuje. Povinnosti jsou obdobného charakteru jako u §2 stejné kapitoly a oddílu. Lékař má opět povinnost prokonzultovat případ pacienta s jiným lékařem, ten ale tentokrát musí být psychiatrem či odborníkem na obtíže klienta. Psychiatr nebo odborník na pacientovy zdravotní obtíže přezkoumá tři kritéria uvedená v §1 (první uvedené povinnosti), načež tento lékař konzultuje výsledky s ošetřujícím lékařem, který je následně sděluje pacientovi. Po tomto sdělení již může pacient podstoupit eutanázii, pokud od jeho opakovaného podání žádosti uběhl alespoň jeden měsíc a jedná se alespoň o třetí pokus.⁵⁶

Tato úprava si žádá vše v písemné podobě, dle §4: „*Pacientova žádost musí být sepsaná, datovaná a podepsaná samotným pacientem jako důkaz o jeho rozhodnutí v plném vědomí, nesmí být pouze na bázi slovní dohody.*“⁵⁷

---

⁵⁴ Srov. *The Belgian Act on Euthanasia*. [online]. Brusel: Vláda Belgie. 2002. [cit. 16. 8. 2019]. kapitola III, oddíl 3, 2§ dostupné na: <http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59>.

⁵⁵ Tamtéž kapitola III, oddíl 3, §2.

⁵⁶ Srov. Tamtéž. kapitola III, oddíl 3, §3.

⁵⁷ Tamtéž. kapitola III, oddíl 3, §4.

Pokud pacient není schopen toto vykonat sám, stanoví osobu, která to udělá za něj. Osoba, jež je zvolená pacientem, nesmí mít žádný zájem na jeho smrti, musí být plnoletá a tento dokument musí obsahovat náležitost, že pacient sám není schopen sepsat dokument a z jakých důvodů tak nemůže učinit. Tento dokument je vypracován za přítomnosti dalších dvou osob, jejichž jméno bude uvedeno v dokumentu coby svědků. Tato žádost bude přiložena k zdravotním záznamům pacienta. Ten ji může kdykoliv stáhnout a žádost bude odstraněna z lékařských záznamů.⁵⁸

V belgických zákonech existuje i tzv. předběžná směrnice, která se využívá v případech, kdy pacient není schopen vydat stanovisko týkající se této věci, ale v předešlých prohlášeních se k ní vyjádřil. V takové situaci s odvoláním na oddíl 4 mohou lékaři vykonat eutanázii na pacientovi. Předchozí prohlášení musí být učiněno při plném vědomí a určeno pro stav např. bezvědomí nebo jiný, kdy pacient nebude nadále schopen vyjádřit svou vůli. Pro takový případ musí mít lékař jistotu, že pacient je vážně nemocen, není při vědomí a nejedná se o stav, který lze považovat za dočasný.⁵⁹

I zde, jako v Nizozemsku, existuje kontrolní bod, který má předejít zneužívání procesu eutanázie. Tato kontrola existuje opět v podobě komise. Komise je vytvářena podle oddílu 6, §1-3. Komise se skládá z šestnácti osob, členové jsou voleni na základě jejich povolání a jurisdikce. Osm z těchto šestnácti osob jsou lékaři, z nichž alespoň čtyři musí být vysokoškolskými profesory, další čtyři osoby musí být právníci nebo profesori z právníckého oboru, povolání posledních čtyř osob je v legislativě hůře specifikované, neboť jsou zde uvedeni jako experti řešící nevléčitelně nemocné pacienty. Funkční období členů je stanoveno na čtyři roky.⁶⁰

Úkolem komise je přezkoumání formuláře vyplněného lékařem, jenž vykonal eutanázii, a následně vydat do dvou měsíců rozhodnutí, zda bylo jednání lékaře slučitelné se zákonem či nikoliv. Komise pracuje s formuláři obsahující informace

---

⁵⁸ Srov. *The Belgian Act on Euthanasia*. [online]. Brusel: Vláda Belgie. 2002. [citováno:20. 8. 2019]. kapitola III, oddíl 3, §4. Dostupné na WWW: <<http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59>>.

⁵⁹ Srov. Tamtéž. kapitola III, oddíl 4, §1.

⁶⁰ Srov. Tamtéž. kapitola V, oddíl 6, §2 a 3.

o pacientovi, jeho bolesti, žádosti samotné, o lékařích, výsledcích jejich konzultací s pacientem a o provedení eutanázie.⁶¹

V případě nejistoty ohledně kvality poskytnuté péče, může komise požadovat vydání lékařské dokumentace podle oddílu 8 a lékař je povinen tuto dokumentaci komisi předat. V případě, že se alespoň dvě třetiny komise usnesou na rozhodnutí o pochybení na straně lékaře, předávají případ státnímu zástupci, který by měl být z místa, kde pacient zesnul. Komise má více úkolů než pouze hodnotit jednotlivé případy. Taktéž se zabývá celkovým pohledem na eutanázii, vypracovává dvouroční zprávu a reaguje na situace, které nastanou vzhledem k společenské problematice eutanázie.⁶²

K zde napsanému je potřeba zdůraznit, že v roce 2014 přišla zásadní úprava toho zákona, která zrušila věkovou hranici pro podstoupení eutanázie. V Belgii je tedy možné podstoupit eutanázii již v preadolescentních letech. Preadolescentní žadatel o eutanázii musí být nevléčitelně nemocný, trpět neutišitelnou fyzickou bolestí, pokud by se jednalo o psychickou bolest, nebylo by pro jedince v těchto letech možné eutanázii podstoupit, dále není možné, aby byla eutanázie vykonána bez posudku psychologa nebo psychiatra a souhlasu rodičů.⁶³

3.2.1 Pozitiva legislativní koncepce eutanázie v Belgii

Oproti Nizozemsku je zde vidět mnoho kladů a zlepšení, která spočívají hlavně v úpravách a podrobnostech fungujícího zákona. Největší pozitivum je patrné v tom, že ve většině případů je do celého hodnocení zakomponován právě i psychiatr nebo osoba kompetencemi jemu podobná. Tento samý prvek představuje i další kontrolní bod, před samotnou komisí, neboť kromě ošetřujícího lékaře zde zprávu o možnosti využití eutanázie hodnotí další dva lékaři. Nejen, že tímto způsobem lépe chrání ošetřujícího lékaře před případným obžalováním, ale zároveň chrání i pacienta.

---

⁶¹ Srov. *The Belgian Act on Euthanasia*. [online]. Brusel: Vláda Belgie. 2002. [citováno:20. 8. 2019]. Kapitola V, oddíl 7. Dostupné na WWW: <<http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&ID=59>>.

⁶² Srov. Kapitola V, oddíl 8.

⁶³ Srov. BORING, N. Belgium: Removal of Age Restriction for Euthanasia. [online]. Libraryofcongress 2014. [20. 8. 2019]. odstavec 2. dostupné na: <https://www.loc.gov/law/foreign-news/article/belgium-removal-of-age-restriction-for-euthanasia/> verifikováno: DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha, ACADEMIA, 2017. 978-80-200-2687-3. s163.

3.2.2 Negativa legislativní koncepce eutanázie v Belgii

Velkým negativem, které nevyplývá přímo z belgické legislativní úpravy, ale je dosti diskutabilním ustanovením, je nevhodné omezení věku, které umožňuje eutanázii u dětí. Přesně tento fakt působí jako empirický důkaz pro argument, který využívají zastánci proti legalizaci eutanázie, sice „kluzký svah“. Lze zde, obrazně řečeno, vidět, jak se eutanázie stává dostupnější čím dál větším a větším masám lidí. Zároveň kritéria, která mají být indikátorem toho, pro koho má být eutanázie určena a pro koho ne, bývají vyhodnocována stále benevolentněji.

3.2.3 Subjektivní pohled na legislativu týkající se eutanázie v Belgii

Osobně si myslím, že přespříliš velká dynamika rozvoje tohoto legislativního pramene není vhodná, neboť poskytuje až přílišnou liberálnost, to se velice projevilo např. na potřebném minimálním věku žadatelů. Osoby v takto mladém věku nemohou mít objektivní náhled na danou situaci, kterou prožívají. Přesto, že k eutanázii u dětí je potřeba souhlas rodičů nebo zákonných zástupců, už sama o sobě možnost eutanázie u dětí působí dost špatným dojmem. Dle mého subjektivního názoru nelze považovat za vhodné nastavení takové, které dělá z rodičů hlavní blokády, jež dítěti mají zamezit projít tímto procesem. Když pro ně samotné může být situace více frustrující než pro dítě.

Již při legalizaci eutanázie u dětí, zastánci obhajovali tento návrh s ohlednutím na princip spravedlnosti a rovnosti. Ten byl komentován tím, že mentální vyspělost nelze změřit na základě odžitých let.⁶⁴ Ačkoliv osobně pochybuji, že např. dítě, kterému jsou čtyři roky, bude mít větší mentální vyspělost než zdravá čtyřicetiletá žena či muž, není to hlavní kritérium, kvůli kterému si myslím, že je současné nastavení nevhodné. Tím je bod, který z tohoto nastavení vyplývá. Před osmnáctým rokem života jedinec není trestně právně odpovědný, před šestnáctým nemůže v Belgii konzumovat alkoholické nápoje⁶⁵, ale může za určitých podmínek a předpokladů rozhodnout o ukončení svého života. Na mě osobně to působí tak, že tyto trestně právní principy jsou postavené nad

---

⁶⁴ Srov. COOK, M. *Belgian Senate approves child euthanasia*. [online]. BioEdge. 2013. [23. 8. 2019]. odstavec 6. Dostupné na WWW:

<https://www.bioedge.org/bioethics/belgian_senate_approves_child_euthanasia/10818>.

⁶⁵ Srov. WAIJERS, I. *The minimum age of criminal responsibility in continental Europe has a solid rational base*. [online]. Utrecht University School of Law. 2016. [23. 8. 2019]. s.2, tabulka. Dostupné na WWW:

<https://www.researchgate.net/publication/311708616_The_minimum_age_of_criminal_responsibility_in_continental_Europe_has_a_solid_rational_base>.

hodnotou lidského života. Ten by samozřejmě měl být v civilizované společnosti jednou z vůbec největších hodnot. Proto se domnívám, že toto věkové neomezení není adekvátní.

Belgie bývá často používána jako vzor pro země, které uvažují o legalizaci eutanázie a asistované sebevraždy, ale její velká benevolence v přístupu mi připadá nevhodná pro modely zpracování eutanázie z legislativního hlediska pro země, kde stále není.

3.3 Lucembursko

Jedná se o další stát, který legislativně umožnil eutanázii v rámci EU. Zformování zákona i s jeho schválením probíhalo dvakrát. První pokus o uzákonění proběhl v únoru ⁶⁶ a druhý v prosinci, oba v roce 2008⁶⁷. Ačkoliv oba pokusy o uzákonění byly odhlasovány pro legalizaci eutanázie, ani v jednom z nich nedošlo k zavedení legislativy v platnost. Příčinou byl Velkovévoda Jindřich, který vetoval tento zákon tím, že odmítl podepsat uvedení legislativy v platnost. Proto poslanci Lucemburska, po druhém pokusu o legalizaci eutanázie odhlasovali změnu ústavy tak, aby velkovévodovo svolení již nebylo potřeba⁶⁸, a tím vešel zákon v platnost dne 17. března roku 2009.⁶⁹

Lucembursko jako jedna ze zemí, která zlegalizovalo eutanázii je velice specifické. Jeho specifičnost tkví v tom, že je zde stále silné působení křesťanské morálky na rozdíl od zbylých zemí Beneluxu. To je patrné i dle výzkumů, ve kterých se více jak 70% občanů

---

⁶⁶ Srov. WELT. *Luxemburg erlaubt Ärzten aktive Sterbehilfe*. [online]. Welt. 2008. [cit. 23. 8. 2019]. odstavec 2. Dostupné na WWW: <<https://www.welt.de/politik/article1700073/Luxemburg-erlaubt-Aerzten-aktive-Sterbehilfe.html>>.

⁶⁷ Srov. ČESKÁ TELEVIZE 24. *Lucemburský zákon o eutanázii může způsobit politickou krizi*. [online]. ČT24. 2008. [cit. 23. 8. 2019]. úvodní informace o článku. Dostupné na WWW:<<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1431562-lucembursky-zakon-o-eutanazii-muze-zpusobit-politickou-krizi>>. Nebo 4 odstavec. Dostupné na: <<https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/386-eutanazie-je-jiz-v-lucembursku-legalni/>>.

⁶⁸ Srov. MFX. *Eutanázie je již v Lucembursku legální*. [online]. EuroZprávy.cz. 2009. [cit. 23. 8. 2019]. odstavce 5 a 6. Dostupné na WWW: <<https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/386-eutanazie-je-jiz-v-lucembursku-legalni/>>.

⁶⁹ Srov. WELT. *Luxemburg erlaubt Ärzten aktive Sterbehilfe* [online]. Welt. 2008.[cit. 23. 8. 2019]. odstavec 2. Dostupné na WWW: <<https://www.welt.de/politik/article1700073/Luxemburg-erlaubt-Aerzten-aktive-Sterbehilfe.html>>.

Lucemburska hlásí k římskokatolické církvi.⁷⁰ Samotná eutanázie nebývá často prováděna, za poslední dva roky bylo nahlášeno pouze devatenáct případů.⁷¹

Předtím než pacient může podstoupit proces eutanázie, musí splňovat některé podmínky, ty jsou podobné jako v Belgii. Toto je obsaženo v druhém článku *zákona o eutanázii a asistované sebevraždě*:

- 1) *Pacient v době své žádosti musí být dle legislativy způsobilý a vědom si činu, o který žádá.*
- 2) *Žádost musí taktéž splňovat požadavky dobrovolnosti, promyšlenosti, opakovanosti a není způsobena vnějším tlakem.*
- 3) *Pacient trpí neutišitelnou bolestí, která může být fyzického nebo psychického charakteru, a tento stav byl vyvolán nevyléčitelnou nemocí.⁷²*
- 4) *Pacientova žádost o eutanázii nebo asistovanou sebevraždu je doložená.⁷³*

Druhý odstavec, opět po vzoru úpravy z Belgie, hovoří o povinnostech lékaře, které musí splnit, aby tento akt nemohl být sankcionován. Požadavky na lékaře se shodují s kritérii, která jsou stanovená v zákoníku z Belgie. Následující požadavky a dodatky jsou zde opět podobné jako v Nizozemsku a Belgii, např. žádost je kdykoliv možné stáhnout, lékař musí mít nějakou reflexi poskytnutou jiným lékařem, je zde možnost podat předčasnou žádost pro případ, že by se pacient kvůli zhoršení svého stavu nemohl k věci vyjádřit, stejně tak je zde sestavená komise, která přešetřuje, zda se skutečně jednalo o proces eutanázie, či zločin vraždy, lékař si musí být jistý, že pacient měl možnost a seznámil se svým stavem všechny osoby, které si přál a u nichž to bylo reálné, v komisi

---

⁷⁰ Srov. VANDŮRA, P. *Náboženství v zemích EU: Lucembursko*. [online]. Český Rozhlas. 2009. [cit. 23. 8. 2019]. odstavec 2. Dostupné na WWW: <https://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/nabozenstvi-v-zemich-eu-lucembursko--582184>. nebo <<https://www.hedvabnastezka.cz/zeme/evropa/lucembursko/938-evropa-lucembursko-lide-zvyky-nabozenstvi/>>.

⁷¹ Srov. BRENTON H. *A decade on: more than 70 people choose euthanasia in Luxembourg*. [online]. Luxemburg Times. 2019. [cit. 23. 8. 2019]. odstavec 10. Dostupné na WWW: <<https://luxtimes.lu/luxembourg/37382-a-decade-on-more-than-70-people-choose-euthanasia-in-luxembourg>>.

⁷² Srov. *Loidumars 2009 sur l'euthanasie au suicide*. [online]. Lucemburk: Vláda Lucemburska. 2009. [cit. 23. 8. 2019]. Článek 2. odstavec 1 Dostupné na WWW: <<http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>>.

⁷³ Tamtéž. článek 2, odstavec 1.

opět musí zasedat odborníci, nikoliv laikové, i pravomoci komise jsou definovány podobně jako v předchozích zákonech. Rozdíl je ve velikosti komise a taktéž v jejím složení. Oproti té belgické je menší, má pouze devět členů a osoby v komisi nemusí být odborníci na etické otázky, ale pouze na právo a medicínu. Obecně však lze konstatovat, že až na drobné rozdíly je tato úprava obdobou belgické. Dokonce i úprava, která má sloužit proti zneužití, skýtá téměř stejná opatření jako úprava eutanázie využívaná v Belgii⁷⁴

Největší rozdíl mezi belgickou úpravou a úpravou z Lucemburska je náhled na věkové omezení eutanázie a asistované sebevraždy. Lucembursko neumožňuje eutanázii osobám mladším devatenácti let bez souhlasu rodiče a nejmladší žadatel o eutanázii může být ve věku šestnácti let a potřebuje souhlas rodičů.

3.3.1 Subjektivní pohled na legislativní pojetí eutanázie v Lucembursku

Abych snížil repetitivnost celé práce, neuvádím zde rozděleně pozitiva a negativa lucemburské legislativní úpravy, protože by byla totožná nebo velice podobná s již napsanými v Belgii. I přes svou podobnost se zbylými státy Beneluxu má tato úprava své rozdílnosti. Jako nejmarkantnější rozdíl vnímám právě neumožnění provedení eutanázie u osob mladších šestnácti let. Tuto úpravu hodnotím kladně v porovnání s Nizozemskem i Belgií, protože se domnívám, že svolení k takovému činu vyžaduje morální vyspělost, a osobně si myslím, že minimální vhodný věk s ohledem na právo by byl věk, kdy je již osoba považována za dospělou a plně zodpovědnou za své jednání. Toto stanovisko je patrné již z předchozích uvedených subjektivních názorů.

Naopak jako negativum oproti Belgii musím hodnotit to, že je zde menší počet členů komise. Podobný problém jako u belgické komise je absence požadavku na odborníky přes etiku. Ta je věcí, která je při posuzování eutanázie velice důležitá, protože jinak se čin vyhodnocení eutanázie může časem přesunout pouze na hodnocení určitého administrativního aktu. Ačkoliv lze předpokládat, že náhled na etiku mohou přinášet sami právníci a lékaři, myslím si, že pro určitou „objektivitu“ by bylo vhodné, aby byli

---

⁷⁴ Srov. *Loidumars 2009 sur l'euthanasie au suicide*. [online]. Lucemburk: Vláda Lucemburska. 2009. [cit. 23. 8. 2019]. Článek 1 - 5. Dostupné na WWW: <<http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>>.

součástí zároveň nějakých etických sdružení v jejich oboru. Aby bylo skutečně možné hovořit i o etickém náhledu bez zásadnějších pochybností.

3.4 Švýcarsko

Švýcarsko v podobě, ve které jej známe nyní nebo jí velice podobné, vzniká až v 19. století. Narozdíl od jiných států, které vznikají v podobném časovém období, je zde velká rozlišnost např. v používání jazyků a v náboženství, přesto je zde snaha o skloubení kooperace a autonomie jednotlivých celků, které dohromady tvoří Švýcarsko. Významným znakem hledání kompromisu jako výsledku spojení autonomie a kooperace je známá švýcarská neutralita, která vzniká jako konfrontace více názorů fungujících v jednom celku. Ten pak musí vydat jedno jednoznačné stanovisko.⁷⁵ To se projevuje i v legislativě a jejím provádění.

Trestní právo ve Švýcarsku původně nebylo jednotné, ale bylo specifické pro každou oblast. K sjednocení společného trestního zákoníku a jeho uvedení v platnost došlo až 1. 1. 1942. V souvislosti s eutanázií to má značný význam, protože historický výklad beztrestnosti sebevraždy vedl k legalizaci asistované sebevraždy. Ta byla totiž zakomponovaná do tohoto trestního zákoníku, který je stále platný. Rozvoj této myšlenky měl jeden z důvodů společný s ostatními popisovanými státy. Tím bylo vzdálení se myšlenky křesťanské morálky, a naopak příklon k světské etice.⁷⁶

Legalizace eutanázie ve Švýcarsku je stále dosti diskutabilním tématem, zde tedy eutanázie, o které jsme se mohli dočíst zejména v zemích Beneluxu, možná není, konkrétně: osoba, jež požádá o akt eutanázie, není usmrcena jinou osobou. Zde funguje pouze tzv. asistovaná sebevražda, jak již bylo avizováno v předchozím odstavci. Eutanázie ve smyslu, ve kterém byla pojímána u všech předchozích uvedených zemí, je zde vyhodnocena jako akt vraždy s určitou úpravou.

Legislativní úpravy Švýcarska související s eutanázií, bychom přirovnali k českému porušení trestního zákona ve smyslu krádeže a loupeže. Oba trestné činy mají stejný výsledek, ale rozdílný průběh, tedy i trest. Pro bližší specifikaci budeme konkretizovat: při trestném činu krádeže nedošlo k fyzickému střetu ani pohrůžky související

---

⁷⁵ Srov. DOLEŽAL, A, *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 168 - 177.

⁷⁶ Srov. Tamtéž. s. 177.

s bezprostředním násilím⁷⁷, např. pachatel ukradne peněženku někomu z kapsy a nedojde k žádnému fyzickému střetu. Když budeme hovořit o aktu loupeže, průběh bude stejný, rozdíl bude pouze v tom, že zde dojde k fyzickému střetu nebo výhružce směřované od pachatele⁷⁸, např. zloděj opět ukradne peněženku z kapsy, okradená osoba si toho všimne, chytne zloděje za ruku a začnou se o peněženku přetahovat. Obdobně je to i s eutanázií jako aktem zabití jinou osobou, kdy se pohlíží na to, zda osoba při eutanázii měla k tomuto činu „chvályhodné“ důvody nebo sobecké/sebeohodnocující/profitující pohnutky. Jedná-li se o druhý případ, je tento čin hodnocen na základě článku 111 švýcarského trestního zákoníku. Pokud se bude jednat o případ, kdy pohnutky k asistenci byly chvályhodné, je tento čin hodnocen na základě článku 114 stejného zákoníku. Oba články jsou samozřejmě jinak sankciovány, přičemž postih podle článku 111 je potrestán přísněji než trestný čin podle článku 114. Případ asistované sebevraždy je hodnocen podle stejných kritérií, pokud je čin asistence motivován sobeckými důvody, je souzen podle článku 111, jinak je souzen podle článku 115, kdy skutečně čin není vyhodnocen jako trestný.⁷⁹ Pro účely zákona došlo i k upřesnění toho, co je označeno zákonem jako sobecké/sebeohodnocující/profitující jednání. Důvod, který může být vyhodnocen jako sobecký, je takový, kterým by pachatel sledoval osobní zisk či výhody. Zisky a výhody nemusí být pouze finančního nebo materiálního charakteru, zisk může být i nemateriální či emoční povahy.⁸⁰

Taktéž osoba, jež vyřkne přání o asistenci, musí být plně mentálně schopná, to je dáno *občanským zákoníkem*, jinak čin bude klasifikován jako úmyslné usmrcení a souzen dle článku 111.⁸¹ Důležité je zde zmínění, že článek 111, (úmyslné usmrcení,) není považován za vraždu, která je upravená článkem 112 a je spojena s vyšším trestem než

---

⁷⁷ Srov. Zákon 40/2009 Sb. trestní zákoník v platném znění k 8. 9. 2019.

⁷⁸ Srov. Tamtéž.

⁷⁹ Srov. *Swiss Criminal Code*. [online]. Bern: Vláda Švýcarska. 2019. [cit. 8. 9. 2019]. článek 111, 114 a 115. Dostupné na WWW: <<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/index.html>>.

⁸⁰ Srov. SUMNER, L. W. *Assisted death: a study in ethics and law*. s.158.

⁸¹ Srov. Tamtéž. s.158.

článek 111. Tedy ani jednání ze sobeckých pohnutek není klasifikováno jako vražda, pokud samozřejmě bylo vyjádřeno přání o usmrcení.⁸²

Kromě *trestního a občanského zákoníku* je asistovaná sebevražda spojená i s *ustanovení o farmaceutických produktech a zákon o narkotikách*. Tyto legislativní prameny, které se dotýkají medikamentů a léčiv, jsou důležité v praxi, protože asistovaná sebevražda ve Švýcarsku probíhala výhradně za použití pentobarbitalu sodného.⁸³

Asistenci při sebevraždě může vykonat kdokoli, nemusí se jednat o lékaře, ale pouze lékař může předepsat látku výhradně používanou při tomto činu. Získání samotné látky bez lékaře není možné, to je upraveno v *ustanovení o farmaceutických produktech a zákoně o narkotikách*, článku 11 odstavci 1: „*Předpisování a distribuování farmaceutických produktů musí být prováděno v souladu se všeobecně uznávanými pravidly lékařské nebo farmaceutické vědy.*“ a v odstavci 2: „*Lékaři a veterináři jsou povinni užívat, připravovat a předepisovat omamné látky pouze v rozsahu, který je nezbytný a v souladu s uznávanými pravidly lékařské vědy.*“⁸⁴

To, že v praxi je asistovaná sebevražda vykonávaná zásadně jen s využitím pentobarbitalu sodného, má význam pro celý proces, neboť předepsání tohoto medikamentu musí předcházet vyšetření pacienta a zhodnocení jeho situace, které může vykonat pouze lékař. Pokud by osoba vykonala asistovanou sebevraždu jinak než s využitím této látky, nejednalo by se automaticky o trestný čin, ale o čin, který by byl podezřelý a vhodný k přezkoumání, zda nejde o něco jiného než o asistovanou sebevraždu. Asistovaná sebevražda je v současnosti realizována nejvíce v organizacích Exit, Exit ADMD a Dignitas. Hlavně díky jejich činnosti a činnosti občanského a lékařského

---

⁸² Srov. *Swiss Criminal Code*. [online]. Bern: Vláda Švýcarska. 2019. [cit. 8. 9. 2019]. článek 111 a 112. Dostupné na WWW: <<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201701010000/311.0.pdf>>.

⁸³ Srov. GRIFFITHS, J; WEYERS, H a ADAMS, M. *Euthanasia and law in Europe*. s. 473.

⁸⁴ *Federal Act on Narcotics and Psychotropic Substances*. [online]. Bern: Vláda Švýcarska. 2019. [cit. 8. 9. 2019]. článek 11 odstavec 1 a 2. Dostupné na WWW: <<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19981989/index.html>>.

sektoru došlo k nastavení nepsaných, ale fungujících regulací, které upravují proces asistované sebevraždy ve Švýcarsku.⁸⁵

3.4.1 Subjektivní pohled na švýcarskou legislativu týkající se eutanázie

Celý proces asistované sebevraždy ve Švýcarsku je dosti konsternující. Z legislativního pohledu se jedná o jedno z nejjednodušších pojetí eutanázie, ale s chybějícími regulujícími prvky. I proto zde opět neuvádím ani klady ani zápory, protože se domnívám, že pro text bude vhodnější pouze subjektivní pohled, a to z důvodu strohosti celého legislativního pojetí. Mnohem větší význam při regulaci toho, pro koho je asistovaná sebevražda možným východiskem a pro koho již ne, sehrává lékařsko-občanský sektor. Je až zarážející, jak velkou iniciativu, smysl pro lékařskou etiku a pro společenské soužití tento sektor vyvinul jen proto, aby nedošlo k tomu, že se asistovaná sebevražda změní v „nejjednodušší“ a zároveň i jedno z „nejdostupnějších“ řešení.

Stále se nedomnívám, že se zde jedná o adekvátní nastavení procesu eutanázie v zemi. Z legislativního pohledu jej téměř nelze komentovat, neboť je velmi stručný a dosti nespécifický. Povědomí občanů ohledně eutanázie, konkrétně asistované sebevraždy, je v této zemi na mimořádné úrovni, což je nejspíše spojené s principy, na kterých je založeno samotné Švýcarsko. To je dle mého skromného soudu i problém při přebrání takového systému, neboť touto měrou povědomí a angažovanosti občanů nebude disponovat mnoho států.

3.5 Německo

Německo lze považovat za zemi, kde vznikl moderní/jeden ze současných významů slova eutanázie.⁸⁶ Tedy ne eutanázie jako způsob umírání, ale spíše eutanázie jako proces vedoucí k smrti. Toto pojetí vzniklo ve 20.století před druhou světovou válkou.

Eutanázie v Německu byla původně chápána jako protiprávní jednání, které bylo upraveno již v trestním zákoníku z roku 1871. Takové jednání bylo trestáno a při vykonání bylo posuzováno jako zločin zabití na žádost, který však měl nižší trestní sazbu než zločin vraždy. Náhled na asistovanou sebevraždu již takový nebyl. Byl dosti

---

⁸⁵ Srov. GRIFFITHS, J; WEYERS, H; ADAMS, M. *Euthanasia and law in Europe*. s. 470-474.

⁸⁶ BERKA, V a SUM, T. Eutanázie ve světě. [online]. Epravo.cz. 2005. [cit. 9. 9. 2019]. odstavec 4, řádek 1.-2. Dostupné na WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>.

rozporuplný, kvůli jazykové stránce věci. Někteří vnímali tehdejší úpravu asistence při sebevraždě natolik ambivalentní, že ji lze vyložit i jako účastenství na trestném činu jiní jako čin, za který nemá následovat trest. Vyřešení této otázky, kterou lze označit za sémantickou, proběhlo s náhledem na historický exkurz, kdy sebevražda nebyla hodnocena jako trestný čin, proto ani asistence při ní nemohla být tak hodnocena.⁸⁷ Základ této myšlenky funguje v Německu i v současnosti. Naopak první větší iniciativy pro legalizaci eutanázie začaly probíhat v první polovině 20. století. Jejich argumentace byla spojena hlavně s argumentem na sebeurčení a šetřením finančních prostředků.⁸⁸ Nikdy ale nedošlo k jejich přijetí. Fakt, že nikdy nedošlo k jejich přijetí, souvisí s bodem, který kompletně zdeformoval původní myšlenku eutanázie a byl spojen se stále více se rozšiřující myšlenkou a ideologií nacismu. Z historie víme, že právě v první polovině 20. století docházelo k využívání toho, co bylo označeno jako „eutanázie“, k likvidaci osob nevhodných pro tehdejší režim. Toto konání nelze označovat za skutečnou eutanázii, neboť nebyla chtěná a mimochodným faktem k tomu je i to, že nebyla součástí zákona. Spíše, než o co jiného šlo o eufemismus pro vraždu.⁸⁹

Samozřejmě, že po takovýchto událostech byla všechna témata na legislativní pojetí eutanázie „shozena ze stolu“. I přesto, že v současnosti je stále možné v Německu vykonat asistovanou sebevraždu, je tento akt spojen s velkou dávkou skepticismu.⁹⁰ Německá úprava asistované sebevraždy nemá vlastní legislativní pramen, opět jako u Švýcarska je pouze součástí trestního zákoníku. Asistovaná sebevražda je zde zmíněna pod §217. Tento paragraf upravuje možnost poskytnutí beztrestné asistované sebevraždy. Rozdíl mezi trestností a beztrestností tohoto činu je definován v prvním a druhém odstavci, které rozlišují komerčnost či nekomerčnost činu. Pokud někdo pomůže osobě s asistovanou sebevraždou z komerčních důvodů, bude potrestán. Druhý odstavec upravuje možnost beztrestnosti, která nastane v případě, že dotyčný jedná bez

---

⁸⁷ Srov. GAVELA, K. *ärztlichassistierter Suizid und organisierte Sterbehilfe*. Berlin: Springer Berlin. 2012. s.8 citováno podle: DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: ACADEMIA. 2017. s. 187-189.

⁸⁸ Srov. PREIDEL, C. *Sterbehilfepolitik in Deutschland. Eine Einführung*. München: Springer VS 2016. ISBN 978-3-658-10370-5. s13.

⁸⁹ Srov. BERKA, V a SUM, T. *Eutanázie ve světě*. Epravo.cz [online]. 2005. [cit. 10. 9. 2019]. odstavce 4-9. Dostupné na WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>.

⁹⁰ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 194.

komerčních účelů a je rodinným příslušníkem nebo osobou blízkou osoby, která vykonává asistovanou sebevraždu.⁹¹

Samotná eutanázie jako akt zabití na žádost má upravenou taktéž svou skutkovou podstatu v §216, ale nikdy tento trestný čin nemůže být postaven na rovinu beztrestnosti, pouze je sankcionován nižší trestní sazbou než vražda.⁹² Německá legislativa touto úpravou ukazuje, že eutanázie ve stejném pojetí, jako je v zemích Beneluxu, není povolena.

Přesto, že se akt aktivně vykonané eutanázie může jevit jako vcelku jasný a prostý, není tomu tak. Pro možnost vykonání asistované sebevraždy, která by byla beztrestná, totiž musí být splněny další podmínky, které ale nejsou přímou součástí §217 trestního zákoníku. Osoba musí dosáhnout patřičného věku, alespoň patnácti let. Nesmí být ve stavu nouze, lépe napsáno nesmí v něm jednat a nesmí trpět žádnou psychickou poruchou. Ta by při tomto jednání mohla působit tak, že by si osoba nebyla plně vědoma, jaký následek žádost a její vyplnění bude mít.⁹³ Další důležitá věc při této asistenci je povaha předmětu, který žadateli o pomoc při sebevraždě bude poskytnut. Pokud by šlo o předmět, který byl dle legislativní úpravy Německa uznán za předmět se zvláštním režimem⁹⁴, jednalo by se opět o trestný čin, nesouvisející s touto asistencí, ale související s poskytnutím právě daného předmětu/látky. Posledním takovýmto dilematickým bodem/podmínkou je fakt, že trestné je i neposkytnutí první pomoci. Takže pokud by osoba, která pomáhala při asistované sebevraždě, osobě, která se o asistovanou sebevraždu pokoušela, neposkytla první pomoc, opět by byla trestně postižitelná.⁹⁵ Zbylé úpravy souvisejí přímo s místem, kde je eutanázie vykonávána, protože jednotlivé spolkové země mají své vlastní úpravy na tuto věc.

---

⁹¹ Srov. *German CriminalCode*. [online]. Saarbrücken: Vláda Německa. 2010. aktualizováno: 19. 6. 2019. [cit. 10. 9. 2019]. §217. Dostupné na WWW: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html>.

⁹² Srov. Tamtéž. §216.

⁹³ Srov. Tamtéž. §23.

⁹⁴ Regulací na tyto předměty je mnoho, od farmak až po střelné zbraně, každý z nich je však upraven specifickým zákonem

⁹⁵ Srov. *German CriminalCode*. [online]. Saarbrücken: Vláda Německa. 2010. aktualizováno: 19. 6. 2019. [cit. 10. 9. 2019]. §323. Dostupné na WWW: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.htm>.

3.5.1 Subjektivní pohled na německou legislativu týkající se eutanázie

I zde stejně jako u Švýcarska a Lucemburska nepíší klady a zápory legislativy, ale pouze subjektivní názor, neboť si nemyslím, že by je bylo pro text vhodné uvádět vzhledem k tomu, že německou úpravu považují pouze za jakousi pseudoúpravu. Za dostatečný důkaz toho tvrzení považují fakt, že pokud budeme hledat grafy a výzkumy o tom, kolik lidí z Německa podstoupilo eutanázii, tak najdeme výzkumy o tom, kolik lidí za asistovanou sebevraždou odjelo do Švýcarska, popřípadě jinam.

Takováto úprava byla dosti poznamenána nacistickým děním na poli Německa, proto vyznívá dvojnásobně a samozřejmě nenabízí mnoho možností, jak kontrolovat počty vykonaných „asistovaných sebevražd“. Na jednu stranu je povolena, ale na stranu druhou, pokud pozapomeneme na napsané legislativní pojetí věci, můžeme dojít k východisku, že je dosti komplikované rozlišit asistovanou sebevraždou od klasické sebevraždy. Osobně to na mě působí, jako kdyby se německá jurisdikce rozhodla povolit asistovanou sebevraždou, ale vzhledem k historii se k ní nebyla ochotna přiznat. Chybí mi zde mnoho regulací, které by jasně vymezily celou věc. S tímto pojetím mi připadá, že „optimálním“ stavem na provedení asistované sebevraždy je poskytnutí látky a ponechání osoby, která chce asistovanou sebevraždou vykonat, na pospas jejímu osudu. Nevědět kdy ani kde se zabije, aby nemohlo dojít k obžalování za neposkytnutí první pomoci a mít o této neznalosti důkaz. Za takového předpokladu může dojít k lehkému zneužití celého pojetí. Dle mého mínění je současné nastavení spíše směřující k zneužití než k čemu jinému. Za sebe si myslím, že eutanázie, konkrétně tedy asistovaná sebevraždou, v Německu není povolena, co zde je povoleno, je jakási abstraktní obdoba sebevraždy.

3.6 Náhled na eutanázii v kontextu české legislativy

Eutanázie v kontextu české legislativy je otázkou dlouhodobě řešenou. V současnosti asistovaná sebevraždou ani eutanázie nejsou umožněny, aniž by se nejednalo o protiprávní jednání. Přesto realita může být ve skutečnosti odlišná, jak ve své knize *„Eutanázie a rozhodnutí na konci života“* uvádí autor Adam Doležal.⁹⁶

---

⁹⁶ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 201.

Náš legislativní systém byl do značné míry ovlivněn doktrínou z rakousko-uherské monarchie. Pokud budeme psát o ovlivnění rakousko-uherskou monarchií, nesmíme zapomenout na další režim, který nás taktéž zasáhl, a sice režim komunistický. Záměrně nezmiňujeme období přímo 2. světové války, neboť nedošlo k žádným legislativním úpravám dotýkajícím se tohoto tématu z našeho území. Ovlivnění komunistickým režimem má být spjata s dualistickým výkladem práva a jeho posouzením na rozdílnost při výkladu práva jakožto pozitivně psaného a aplikovaného. Důsledkem je to, že zásahy odborného personálu nebo celých zdravotnických služeb nebývají potrestány, dokonce nemusí docházet ani k řešení soudní cestou. Odborná veřejnost, myšleno zdravotničtí odborníci, často zastávají názor, že tuto problematiku by měli řešit sami s pacienty a legislativa by do toho neměla vstupovat. Lékařům vadí, že jsou neustále konfrontováni realitou, že při rozhodování na konci života pacienta nikdy nemají jistotu o výsledku případného soudu.⁹⁷ I přes námi prezentovanou výpověď Doležalova díla je faktem, že dle pozitivního práva lékař nesmí aktivně vykonávat usmrcení pacienta ani se na něm podílet, neboť by se jednalo o trestný čin, který je ve sporu s trestním zákoníkem.

3.6.1 Historie legislativních úprav a myšlenek zahrnující eutanázii na našem území.

Základy k dnešnímu modernímu pojetí vnímání eutanázie v kontextu trestního práva byly položeny vůbec předtím, než vznikla samostatná Česká republika. Proto celé pojetí, jež u nás v současné době máme, začneme popisovat již od doby rakouskouherské monarchie, protože první období, kdy můžeme mluvit o naší zemi jako o republice, je období první republiky, byť ještě československé, ale samozřejmě bezprostředním předchůdcem byla rakouskouherská monarchie, která některým zákonům dala předlohu.⁹⁸

3.6.2 Vývoj za období první republiky

Celým předchozím odstavcem jsme chtěli avizovat rakousko-uherský trestní zákoník s číslem 117/1852 ř. z. Právě ten byl totiž platný po celou dobu první republiky, dokonce

---

⁹⁷ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 201-202.

⁹⁸ Srov. Tamtéž. s. 202

i určitý čas po ní, do roku 1950.⁹⁹ Důležité na celém zákoníku bylo, že dle tehdy platné legislativy neexistovala, spíše tedy nebyla brána v potaz, vražda z milosti či na žádost, alespoň její skutková podstata. Osoba, která by se podílela na eutanázii, by jejím vykonáním byla trestána podle tehdejšího §134 a na čin by se pohlíželo jako na zločin vraždy. S asistovanou sebevraždou tomu bylo tak, že trestní zákoník opět nebral v potaz akt sebevraždy, proto pomoc při sebevraždě vůbec nemohla být zohledněna. O aktu asistované sebevraždy z legislativního pohledu nelze hovořit, neboť nebyl vůbec nastaven.¹⁰⁰ Prvorepublikové myšlenky na úpravu legislativy spojené se zabitím na žádost přišly z Německa. To totiž ve své legislativě mělo rozlišenou skutkovou podstatu vraždy od zabití na žádost. Oba tyto případy byly hodnoceny jako zločiny, rozdíl byl však v délce trestu, kdy u prosté vraždy byl trest přísnější. Pod vlivem debat odpůrců a příznivců eutanázie v Německu došlo i u nás k navržení dvou osnov, profesorské z roku 1926 a ministerské z roku 1936. Profesorská, obdobně jako německá, usmrcení na žádost nebo ze soucitu sankcionovala nižší trestní sazbou než vraždu prostou, dokonce ve specifických případech připouštěla beztrestnost činu. Oproti profesorské novější ministerská osnova byla ještě benevolentnější, neboť stavěla zabití na žádost do roviny přečinu, nikoliv zločinu, což zásadně měnilo trest za takovýto čin. Ani jedna z těchto osnov nevešla nikdy v platnost.

3.6.3 Vývoj za období komunistického režimu

Po roce 1950 se úplně ustoupilo od myšlenek zakotvení eutanázie do legislativy, tehdejší legislativa byla samozřejmě velice ovlivněna nástupem socialismu. Zákon tedy stále vnímal eutanázii jako akt prosté vraždy, ale již došlo i k úpravě účasti při sebevraždě, která se stala jasným krokem proti asistované sebevraždě.¹⁰¹

3.6.4 Vývoj za samostatné České republiky po roce 1991

Po pádu komunistického režimu se znovu začaly objevovat myšlenky na zakotvení eutanázie do české legislativy. Trestní právo se začalo zaměřovat na individualitu jedince

---

⁹⁹ Srov. Zákon č. 117/1852 ř. z. o *zločinech, přečinech a přestupcích*. [online]. 2019. [cit. 9. 12. 2019]. řádek 3. Dostupné na WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/tz-1852.htm>>.

¹⁰⁰ Srov. Zákon č. 117/1852 ř. z. o *Zločinech, přečinech a přestupcích*. [online]. 2019. [cit. 9. 12. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://www.epravo.cz/vyhledavani-asp/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>.

¹⁰¹ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 207-210.

více než na přenášení, zachování a upevnění socialistické zákonnosti. Rozdíl těchto pohledů nabízel významný milník při rozlišení vraždy a asistované sebevraždy, alespoň jejich skutkových podstat. Pojetí tohoto charakteru bylo mnohem benevolentnější pro myšlenky akceptující asistovanou sebevraždu. Znatelným projevem byl fakt, že 21. 7. 2004 byl předložen zákon, který upravoval skutkovou podstatu žádosti na usmrcení, to by v praxi znamenalo stále sankcionování za tento čin, ale sankce byly rozdílné od trestného činu vraždy či zabití.¹⁰² Ačkoliv tato úprava získala od odborné veřejnosti pozitivní ohlasy, nebyla nakonec nikdy uvedena v platnost.¹⁰³

O čtyři roky později se objevil další pokus o úpravu asistované sebevraždy. Ten již nepřišel z řad poslanců, nýbrž senátorů. Ačkoliv jsou zde oba koncepty stavěny na stejnou úroveň, oba byly značně odlišné, neboť ten z roku 2004 upravoval pouze skutkovou podstavu aktu, nově navržený z řad senátorů, konkrétně senátorkou Václavou Domšovou, ovšem eutanázii stavěl na úroveň beztrestnosti. Neopomenutelnou odlišností bylo i to, že tento zákon měl být vytvořen jako zvláštní zákon, a ne jako součást trestního zákoníku.

1. *„Důstojnou smrtí se pro účely tohoto zákona rozumí ukončení života osoby (pacienta) na její vlastní žádost s vědomou, odbornou pomocí jiné osoby za podmínek stanovených tímto zákonem.“*
2. *„Důstojnou smrtí se pro účely tohoto zákona rozumí rovněž úmyslné ukončení života osoby (pacienta) na její vlastní žádost jinou osobou, pokud není možné použít postup dle odstavce 1.“¹⁰⁴*

Kdyby zákon vešel v platnost, měl by preferovat asistovanou sebevraždu před eutanázií, avšak ani tu by nevyklučoval. Po splnění určitých kritérií by mohlo dojít k vykonání asistované sebevraždy a v případě nemožnosti vykonání asistované sebevraždy k aktu eutanázie. Koncept tedy vycházel z myšlenky, že asistovaná

---

¹⁰² Srov. *Vládního návrhu na vydání Trestního zákoníku*. Sněmovní tisk č. 744/0. [online]. Praha: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 2004 [cit. 11. 3. 2019]. §115 Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>>.

¹⁰³ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty* s. 212-213.

¹⁰⁴ DOMŠOVÁ, V. *návrh senátorky Václavy Domšové senátního návrhu zákona o důstojné smrti*. [online]. Senátní tisk č. 303. Praha: Senát parlamentu České republiky. 2008 [cit. 10. 12. 2019]. §1 Dostupné na WWW: <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pszenat/htmlled?action=doc&value=47525>>.

sebevražda je z etického hlediska přijatelnější než akt samotné eutanázie jako zabití druhou osobou. Zákon byl silně inspirován zákony z Beneluxu, proto i kritéria, která umožňovala tento proces, byla téměř totožná, největší inspirace však byla patrná Belgii samotnou. Jak jsme již uváděli u zemí Beneluxu, žádost musela obsahovat následující sounáležitosti: podat ji musela osoba, jež byla svéprávná, sama žádost musela být vědomá, dobrovolná, zvážená, opakovaná, musela být napsána vlastní rukou a opět nebyla závazná, ve smyslu, že by již nešla vzít zpět. Specifikace se netýkaly pouze rozhodnutí pacienta, ale byl specifikován i jeho somatický stav k tomuto aktu. Musel být beznadějný, pacient musel procházet fyzickým či psychickým utrpením, které bylo spojeno s nevléčitelnou nemocí. Dokonce zákon stanovoval minimální lhůtu mezi žádostí a zákrokem, která byla nastavena na čtyři týdny. Tento zákon ovlivňoval i lékaře, kteří museli vykonat stejných šest bodů jako v Nizozemsku.

Zákon stejně jako všechny předchozí pokusy obdobného typu nebyl přijat, neprošel senátem, proto byl upraven tak, aby více vyhovoval české legislativě, ale ani to nebylo dostačující k tomu, aby daný zákon byl odhlasován.¹⁰⁵

Dosud poslední provedený pokus o legalizaci eutanázie byl proveden v roce 2016. Jednalo se o období návrhu z roku 2008, který měl opět nabídnout východisko při nepříznivém zdravotním stavu klienta, který je sužován vážnou chorobou nebo je ve stavu bezvědomí bez šance na zlepšení. Kritika toho návrhu se zaměřovala na tři body. Nacházely se v něm zastaralé termíny, které již nebyly pro práva aktuální, neupravoval dostatečně komisi a odkazoval se na vyhlášku, která v době žádosti schválení zákona ještě nebyla kompletně zpracovaná. I kvůli těmto závažným nedostatkům zákon nebyl přijat.¹⁰⁶

3.6.5 Současná úprava eutanázie v ČR

Přestože v úvodu této kapitoly jsme obecně uvedli, jakým způsobem je nahlíženo na eutanázii u nás, tedy že čin eutanázie je trestán dle trestního zákoníku, pro

---

¹⁰⁵ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 214-216.

¹⁰⁶ Srov. Stanovisko Vlády k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelenkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti. Sněmovní tisk č. 820/1. [online]. Praha: Senát parlamentu České republiky. 2016. [cit. 11. 3. 2020]. s. 1 – 3. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=820&CT1=1>> citováno podle: DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: ACADEMIA. 2017. s. 217

konkrétnější pojetí legislativní úpravy je nutno konkrétně rozvést trestní zákoník a rozklíčovat další právní sektor, se kterým pojetí aktivní eutanázie u nás souvisí. Tímto sektorem je ústavní právo.

3.6.6 Úprava související s trestním zákoníkem

Akt eutanázie lze podle trestního zákoníku kvalifikovat jako zločin vraždy, konkrétně dle §140, odstavce 1: „*Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let*“.¹⁰⁷ Ani toto vyčlenění nemusí být směrodatné, neboť v případě eutanázie by se tento čin dal považovat také za zločin s vyšším trestem, dle §140, odstavce 2: „*Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let*.“¹⁰⁸ „*Rozmysl je kvalifikovaná forma úmyslu, kdy pachatel patřičně zváží své jednání a jeho základní okolnosti, přičemž ovšem chybí vyšší forma rozvahy*.“¹⁰⁹ „*Rozvaha je kategorizována pod předchozí uvážení, při kterém pachatel zločinu napřed zvažuje konečné okolnosti provedení činu*.“¹¹⁰ Pro naplnění skutkové podstaty obou zde popsaných odstavců je důležité, že si pachatel je vědom, že daný čin vede k usmrcení jiné osoby.¹¹¹

I přes uvedené konkretizace, by bylo možné akt eutanázie přirovnat k dalšímu paragrafu trestního zákonu číslo 40/2009 Sb. v platném znění, a to k §141. Dle tohoto paragrafu by se již nejednalo o vraždu, ale o zabití.¹¹² Z lingvistického hlediska se sice jedná o dvě slova, která jsou spojena se ztrátou života, ale z právního hlediska jsou obě dvě odlišně sankcionována. Za zločin zabití hrozí pachateli trest „pouze“ v rozpětí od tří do deseti let. Samozřejmě i rozdíl od zločinu vraždy je zásadní, §141 zní: *Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let*.¹¹³ Důležitá pro případ

---

¹⁰⁷ Zákon 40/2009 Sb. trestní zákoník v platném znění k 12. 12. 2019.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. s. 220.

¹¹⁰ Tamtéž s. 220.

¹¹¹ Srov. Tamtéž. s. 220.

¹¹² Srov. Zákon 40/2009 Sb. trestní zákoník v platném znění k 12. 12. 2019.

¹¹³ Tamtéž.

eutanázie byla zejména část zmiňující jiné omluvitelné hnutí. Za takové hnutí lze považovat zabití ze soucitu.¹¹⁴

Hodnocení asistované sebevraždy je řazeno pod §144 zákona číslo 40/2009 Sb. v platném znění, tedy jako účast na sebevraždě. V tomto paragrafu je psáno: „*Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.*“¹¹⁵ Ani asistovanou sebevraždu nelze brát jako beztrestný čin, pouze je vnímána jako čin dle trestněprávní úpravy ČR s nižší trestní sazbou na rozdíl od vraždy či zabití.¹¹⁶

3.6.7 Ústavně právní hledisko

Přesto, že pozitivně vzato je čin eutanázie hodnocen na základě trestního zákoníku platného pro Českou republiku, příznivci zlegalizování eutanázie interpretují určité části Listiny základních práv a svobod jakožto určující právo na smrt. Přesto, že nic jako právo na smrt v české legislativě ukotvené není, využívají se často tyto pasáže Listiny základních práv a svobod právě k argumentaci pro eutanázii.

Pokud se píše či hovoří o právu na smrt, dochází k zmínění ustanovení 4 článku 6. Tento článek říká: „*Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.*“¹¹⁷ Tato věta bývá často interpretována tak, že i naše listina nevyklučuje přijetí zákona o eutanázii. Pokud budeme brát v potaz pouze pozitivní právo, tento odstavec skutečně umožňuje netrestat případy, kdy jedna osoba usmrtí druhou, jedná se ale např. o válečný stav, usmrcení jiné osoby v sebeobraně, za specifických podmínek apod.

---

¹¹⁴ Srov. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Vydání 2. Praha: C.H. Beck. 2010. ISBN 978-80-7400-428-5. s 1326.

¹¹⁵ Zákon 40/2009 Sb. trestní zákoník v platném znění k 16. 12. 2019.

¹¹⁶ Srov. Tamtéž.

¹¹⁷ Článek 6, usnesení 4 č. 2/1993 Sb. listina základních práv a svobod v platném znění k 30. 12. 2019.

4. Doporučení Rady Evropy a stanovisko Světové lékařské asociace (WMA) k eutanázii

4.1 Rada Evropy a její doporučení týkající se eutanázie

„Rada Evropy je mezinárodní celoevropská organizace, která zajišťuje spolupráci členských států zejména v oblasti podpory demokracie a ochrany lidských i sociálních práv a svobod.“¹¹⁸

Její cíle z výše uvedené definice vyplývají, je jimi: nastavení společného demokratického a právního prostředí, které bude zaručovat osobám žijícím v něm respektování zákonů, demokracie a lidských práv.¹¹⁹

Podle Rady „tyto hodnoty jsou základem civilizované a tolerantní společnosti a jsou nezbytné pro evropskou stabilitu, ekonomický růst a sociální soudržnost. Na základě těchto elementárních hodnot se Rada Evropy snaží najít společné řešení hlavních problémů Evropy, jako jsou organizovaný zločin, korupce, terorismus, klonování lidí (bioetika), počítačové trestné činnosti (cyberzločiny), násilí na dětech a ženách a obchodování s lidmi. Spolupráce členských států je jediný způsob, jak vyřešit hlavní problémy, kterým čelí dnešní společnost“.¹²⁰

Rada Evropy se ve svém usnesení označeném číslem 1859, vydaném v roce 2012, vyjadřuje k aktům eutanázie jako k aktům úmyslného zabití na přání, ať již nedostatečnou péčí či aktivně vykonaným skutkem, odsuzuje chování takového druhu a výsledkem usnesení bylo doporučení zakázat takovéto konání.¹²¹

Pro dotvoření kompletní představy o rozhodnutí Rady Evropy s číslem 1859, je důležité uvést další fakt, který nepřímo souvisí meritem práce. Toto usnesení doporučuje zakázat, tím pádem i trestat, pouze aktivní eutanázii a zanedbání péče.

---

¹¹⁸ RADA EVROPY. *Rada Evropy (RE), anglicky Council of Europe (CoE)*. [online]. 31. 3. 2015 [cit. 9. 2. 2020]. odstavec 1. Dostupné na WWW: <<http://www.radaevropy.cz/>>.

¹¹⁹ Srov. Tamtéž. odstavec 4.

¹²⁰ Tamtéž. odstavec 5.

¹²¹ Srov. PTÁČEK, R., BARTŮNĚK, P. a kol. *Eutanázie – pro a proti*. Praha: Granda Publishing. 2012. ISBN 978-80-247-4659-3. s. 33.

Ovšem poukazuje i na to, že odmítnutí léčby pacientem není zanedbáním péče a povoluje jej.¹²²

4.2 Světová lékařská asociace a stanovisko k eutanázii (WMA)

Světová lékařská asociace (WMA) byla založena 17. září roku 1947. Jedná se o mezinárodní organizaci zastupující lékaře.¹²³ Posláním WMA je snaha o dosahování nejvyšších možných standardů v oblasti zdravotnictví, medicíny a lékařské etiky, a to globálně na celém světě.¹²⁴

I tato světově uznávaná organizace vydala již několik prohlášení k otázkám týkajícím se eutanázie. První z těchto prohlášení bylo vydáno v Madridu v roce 1987 a již tehdy se na usmrcení pacienta, byť na jeho vlastní žádost či žádost rodiny, nahlíželo jako na jednání, které je v rozporu s lékařskou etikou, a takové jednání bylo přímo označeno za neetické. O osmnáct let později se vyjádřila i k asistované sebevraždě. Ta byla taktéž označena za neetickou a odsouzená hodnou lékařské praxe.¹²⁵ Poslední prohlášení, které WMA v současnosti vydala, je z 13. listopadu 2019. Stále setrvává na stejném stanovisku, s komentářem, že lékařská etika se musí snažit o zachování maximální úcty k lidskému životu a vykonáním eutanázie nebo asistované sebevraždy by byla tato úcta narušena. Poukazují na možnost, kdy pacient léčbu odmítne, a na to, že na tento čin má pacient právo a pro lékaře se v případě nepokračování v léčbě nebude jednat o neetické jednání, ačkoliv respektováním toho přání pacienta může být způsobena samotná smrt pacienta.¹²⁶

Sémantika a obecně definování slova eutanázie jsou velice důležité při náhledu a debatách na toto téma. Proto WMA uvádí, že „*pro účely tohoto prohlášení je eutanázie*

---

¹²² Srov. RADA EVROPY. Resolution 1859, *Protecting human rights and dignity by taking into account previously expressed wishes of patients*. [online]. 2012. [cit. 9. 2. 2020]. odstavec č.5. Dostupné na WWW: <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=18064&lang=en>>.

¹²³ Srov. Komora členem světové lékařské asociace (WMA). *Tempus Medicurum*. 2018. roč. 27, č. 1. s. 22.

¹²⁴ Srov. WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *About us: What is the WMA?*. [online]. Aktualizováno 2020. [cit. 9. 2. 2020]. Dostupné na: <<https://www.wma.net/who-we-are/about-us/>>.

¹²⁵ Srov. WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *Archivované usnesení WMA o eutanázii*. [online]. Madrid a Divonne-les-Bains. 2005. [cit. 9. 2. 2020]. odstavec 1 a 2. Dostupné na WWW <<https://www.wma.net/policies-post/wma-resolution-on-euthanasia/>>.

¹²⁶ Srov. WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *WMA DECLARATION ON EUTHANASIA AND PHYSICIAN-ASSISTED SUICIDE*. [online]. Tbilisi. 2019. Aktualizováno 13. 11. 2019. [cit. 9. 2. 2020]. Dostupné na WWW: <<https://www.wma.net/policies-post/declaration-on-euthanasia-and-physician-assisted-suicide/>>.

*definovaná jako lékař, který úmyslně podává smrtící látku nebo provádí zásah způsobující smrt pacienta s rozhodovací schopností na základě jeho dobrovolné žádosti. Sebevražda asistovaná lékařem označuje případy, ve kterých na dobrovolnou žádost pacienta s rozhodovací schopností lékař úmyslně umožňuje pacientovi ukončit jeho vlastní život tím, že mu předepíše nebo poskytne léčivé látky s úmyslem způsobit smrt.*¹²⁷

5 Komparace legislativy vybraných zemí s doporučením Rady Evropy a WMA

Tyto dvě organizace jsme zvolili z důvodu jejich mezinárodního významu a vztažnosti k otázce eutanázie a obecně k době umírání. Vztažnost k eutanázii byla hodnocena podle toho, do kterých pracovních sektorů nejvíce zasahuje. Těmi jsou sektory práva, zdravotnictví a částečně i sociální práce, protože právě s osobami působícími v těchto sektorech se žadatelé o eutanázii dostanou nejčastěji do kontaktu, nejvíce z nich samozřejmě s těmi působícími ve zdravotnictví.

Rada Evropy je zde uvedena z důvodu etiky spojené s právem, která má evropským zemím „poradit“, zda je správné uvést v platnost zákon legalizující eutanázii/její dekriminizaci, či nikoliv. Zároveň zde byla uvedena i kvůli podstatně menší části spojené s eutanázií, a to kvůli sociální práci. Rada Evropy má totiž za cíl i to, že chce nastavit společnost, ve které budou dodržována lidská práva, která vycházejí z lidské důstojnosti, z níž zároveň vychází společenská solidarita, a ta je právě i s individuálním potenciálem lidského naplnění jeden ze základních pilířů pro to, aby mohla sociální práce vůbec fungovat. Pro tuto tezi jsme si dovolili vyjít z definice českého autora Matouška.¹²⁸ WMA je zde uvedena z důvodu, neopomenutí velice důležitého názoru z pohledu medicínské etiky, reprezentující zdravotnickou část.

Všechny státy uvedené v práci s výjimkou České republiky budeme při následné komparaci globalizovat, vzhledem k striktně daným doporučením jak Rady Evropy, tak

---

¹²⁷ WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *WMA DECLARATION ON EUTHANASIA AND PSYICIAN-ASSISTED SUICIDE*. [online]. Tbilisi. 2019. Aktualizováno 13. listopadu 2019. [cit. 9. 2. 2020]. odstavec 2. Dostupné na WWW: <<https://www.wma.net/policies-post/declaration-on-euthanasia-and-physician-assisted-suicide/>>.

¹²⁸ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0. citováno podle: NOVOTNÁ, J. *Teorie sociální práce, skriptá*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, katedra sociální práce. 2004. ISBN 978-80-87035-96-2. s. 6.

WMA, protože podle těchto doporučení budou tyto státy patřit do jedné kategorie. Pokud komparace bude vyžadovat jejich rozčlenění, bude tak samozřejmě učiněno.

Rada Evropy ve svém prohlášení přirovnává akt aktivně vykonané eutanázie, tedy eutanázie i asistované sebevraždy, k aktu hodného zakázání. V tomto ohledu se stanovisko Rada Evropy vymezuje i vůči lidem, kteří jsou pro uzákonění eutanázie v České republice a jako argument využívají článek 6 usnesení 4 Listiny základních lidských práv a svobod. Právě proti obdobným argumentům se svým vyjádřením staví. A to s ohledem na jeden z cílů této organizace, kterým je zachování lidských práv ve společnosti, proto dokument, jež má garantovat tyto práva nemůže být interpretován tak, že by mohl umožnit legalizaci aktivní eutanázie. U zbylých zemí doporučuje zakázat provádění eutanázie. S tímto stanoviskem souhlasí i WMA, která podává stejné doporučení, ale jinak zdůvodněné. Tvrdí, že aktivní eutanázie je v rozporu s lékařskou etikou a také se takovýmto činem porušuje úcta k lidskému životu. Ve svém prohlášení apeluje nejen na lékaře samotné, ale i na vedení státu tím, že tvrdí: *„Žádný lékař by neměl být nucen k účasti na eutanazii nebo asistované sebevraždě, ani by žádný lékař neměl být za tímto účelem povinen rozhodovat o doporučení.“*¹²⁹ Toto vyjádření je důležité zejména pro Nizozemsko, Belgie, Lucembursko a Švýcarsko, protože právě zde lékaři dávají doporučení, zda je aktivní eutanázie činem u pacienta akceptovatelným či nikoliv. Žádný lékař k tomuto však z legislativního hlediska skutečně není nucen. Pokud se chce podílet na eutanazii, je to jeho svobodné rozhodnutí. To platí pro všechny země zde uvedené, v nichž je eutanázie legální. U České republiky a Německa by tento výrok mohl být směřován spíše jako preventivní doporučení při vytváření či úpravě legislativy. Světová lékařská asociace dále svým prohlášením říká, že by lékařsky prováděná aktivní eutanázie vůbec neměla probíhat. To je patrné z této části jejího prohlášení: *„WMA opakuje, že je pevně odhodlána dodržovat zásady lékařské etiky a že pro lidský život musí být zachována maximální úcta. Proto je WMA rozhodně proti eutanazii a sebevraždě asistované lékařem.“*¹³⁰ Opět se toto vyjádření vztahuje spíše k zemím Beneluxu

---

¹²⁹ WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *WMA DECLARATION ON EUTHANASIA AND PSYICIAN-ASSISTED SUICIDE*. [online]. Tbilisi. 13. listopadu 2019. [cit. 10. 2. 2020]. odstavec 3. Dostupné na WWW: <<https://www.wma.net/policies-post/declaration-on-euthanasia-and-physician-assisted-suicide/>>.

¹³⁰ Tamtéž. odstavec 3.

a Švýcarska samotného, protože v České republice je aktivní eutanázie nelegálním činem a dle německé úpravy nemusí být do asistované sebevraždy vůbec zainteresován lékař.

Obecně lze konstatovat, že nehledě na úroveň ochrany před zneužitím eutanázie, která je u každé země na individuální úrovni, při hodnocení Radou Evropy, nezáleží. Stejně tak nezáleží na ekonomických změnách, které eutanázie přináší, na její dostupnosti, ani na vyžadovanosti, protože bude hodnocena jako zakázání hodný čin, jež je v rozporu s lidskými právy. Jak již bylo uvedeno, WMA má podobný náhled na problematiku aktivně vykonávané eutanázie, nehodnotí ji sice jako přečin proti lidským právům, ale jako nehodnou medicínské praxe a lékařské etiky.

Závěr

Eutanázie je v současnosti velice diskutabilním tématem, a to nejen u nás, ale i v zahraničí. Zřejmě nikdy nedojdeme k jednotnému stanovisku, týkajícímu se její legalizace. Už pro samotný rozvoj debaty je nutné přinášet nové argumenty, umět je sumarizovat, ale nezapomínat ani na ty původní, pokud jsou stále validní.

Ve své práci jsem se o takovouto, alespoň zběžnou sumarizaci pokusil. Její realizace měla spočívat ve srovnání legislativy zemí uvedených v textu práce s doporučením či stanoviskem organizací, jež reprezentuje mnoho odborníků, kterých by se legalizace dotkla. Dále pak jedny ze základních principů, na kterých je samotná demokracie založena. Jejich doporučení lze, není to však nutné, brát jako směrodatná. I přesto si myslím, že by tato sdělení nikdy neměla být opomenuta ani brána na „lehkou váhu“.

Eutanázie bývá někdy stavěna do pozice „něčeho“, co je absolutně přirozené, neodlučitelně spojené s lidským životem a mělo by tak být deklarováno zákonem, komentováno odkazem na autonomii, na právo učinit vlastní rozhodnutí a odkazem na její existenci v historii. U každého státu rozvinutého v mé práci, který povolil určitou formu eutanázie, uvádím delší či kratší časové období, které předcházelo samotnému uzákonění, a nikdy to, „co vedlo“ k uzákonění, nebylo přirozené. Vždy šlo o zásadní změny myšlení, které mohou být považovány za kontroverzní, někdy dokonce o změny samotného řádu fungování státu, ale především nikdy nešlo o rozhodnutí, které by bylo bez kritiky nebo jen s minimální kritikou. U krádeže se většina osob shodne na tom, že je to čin, za který by měla být osoba, jež jej vykonala, potrestána. I u krádeže nalezneme výjimečné případy, kdy nebude hodna trestu. Obecně lze však tvrdit, že krádež je špatná, a přirozeně si myslíme, že je hodna i potrestání. Tak, jak to je uvedeno v zákonech všech civilizovaných společností. Tímto jsem chtěl poukázat na fakt, že legalizace eutanázie není věcí, která by byla jednoznačná a jistě nebyla přirozená, např. ve srovnání s potrestáním krádeže. Už samotné subjektivní komentáře a negativa legislativních úprav uvedené v mé práci poukazují na to, že mnohé části legislativních úprav jsou dosti zavádějící a kontroverzní. To natolik, že někdy už jejich existence může působit jako zpochybnění základní hierarchie lidských práv a svobod. Jak uvádím např. v subjektivním pohledu na legislativní úpravu Belgie.

Někdo by mou práci mohl označit za „předpojatou“, tvrdit, že jsem nikdy nebral skutečný zřetel na argumenty pro legalizaci, že jsem cíleně zvolil organizace, které kriticky nahlízejí na legalizaci eutanázie, ale tak tomu není. V průběhu práce jsem se silně snažil o to, aby argumenty pro i proti byly vyváženy, aby mé osobní hodnoty nesnížily význam toho či onoho. K výběru organizací bych napsal jen tolik, že před zpracováním textu jsem jejich stanoviska neznal, přesto jsem u WMA obdobné stanovisko očekával, ale od samotné Rady Evropy jsem očekával zaměření spíše na úpravu legislativy než takto jasně formulovaný výrok s konkrétním vyzněním.

Domnívám se, že se mi oba cíle práce podařilo splnit. V závěrečné komparaci bylo jasně ukázáno, jaký je soulad mezi stanovisky výše uvedených organizací a států. Jsem přesvědčen, že se mi podařilo splnit i druhý cíl, s ohledem na něj, si zde dovoluji předložit své poslední stanovisko na státy, v práci uvedené. Studium a zpracováním této práce jsem dospěl k faktu, že legislativa každé země ve spojitosti s eutanázií má určitou paralelu i s jejím historickým vývojem v rámci země. Nejlépe je to pozorovatelné na Německu a Švýcarsku. Německo kvůli období před a během druhé světové války nese negativní „punc“ ve spojitosti s eutanázií. Současná legislativní úprava na mě působí, jako kdyby měla být asistovaná sebevražda v Německu součástí společnosti, ale tak, aby se o ní se zároveň nevědělo, a to kvůli historii spojené s druhou světovou válkou. U Švýcarska je tato spojitost s historií patrná v jejich velké společenské občanské angažovanosti. Historickým příkladem je jejich trestní zákoník, o kterém se hlasovalo v referendu a funguje již od roku 1942. Spolupráce vlády a angažovaného občanského sektoru dala dohromady vzniknout fungující úpravě eutanázie. Pokud by vláda vytvářela tuto úpravu sama, zřejmě by nedosáhla takové úrovně ochrany před zneužitím, jako s angažovaností občansko-lékařského sektoru, který zde měl nemalou roli. Své znalosti a svůj pohled na tuto problematiku jsem však rozšířil mnohem více než, jak je uvedeno v této práci. Proto pokud bych následně zpracovával toto téma i v diplomové práci rozšířil bych jej o mnoho údajů. Jednalo by se zejména o etický náhled, podrobněji zpracovanou historii a pojetí nepřímé eutanázie v zemích, kde je legalizovaná aktivní eutanázie. Pojetí pasivní eutanázie se projevuje zejména u zemí Beneluxu, při regulace nevyžádaných eutanázií. To poté přímo ovlivňuje legislativní úpravu.

Po zpracování této práce se stále domnívám, že by eutanázie neměla být nikde legalizována. V tomto uvědomění pro sebe vidím i největší přínos práce, pomohla mi totiž získat komplexnější náhled na otázku legalizace eutanázie i na její legislativní zpracování v rámci Evropy. To, co jsem popsal v úvodu jako přínos pro případné čtenáře, vnímám stejně i zde, při psaní těchto posledních řádků závěru mé práce.

Seznam použitých zdrojů

1. BERG, J., H. *Medical power and medical ethics*. New York: Norton. 1978. ISBN-13 978-0393064285.
2. ČERNÝ, D., DOLEŽAL A. a kol. *Smrt a umírání: etické, právní a medicínské otázky na konci života*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2013. Edice Kabinetu zdravotnického práva a bioetiky. ISBN 978-80-87439-15-9.
3. COHEN-AMAGOR, R. *Euthanasia in Netherlands: The Policy and Practive of Mercy Killing*. New York a další: Springer Science + Business Media, Inc. 2005. ISBN 1-4020-2250-6.
4. DOLEŽAL, A. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: ACADEMIA, 2017. ISBN 978-80-200-2687-3.
5. GRIFFITHS, J – BOOD, A – WEYERS, J. *Euthanasia and law the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 1998. ISBN 90 5356 275 3.
6. GRIFFITHS, J., WEYERS H. a ADAMS. M. *Euthanasia and law in Europe*. Portland: Hart Pub. 2008. ISBN 978-1-84113-700-1.
7. JACKSON, E a KEOWN, J. *Debating euthanasia*. Oxford: U.K: Hart, 2012, ISBN 978-1-84946-178-8.
8. Komora členem světové lékařské asociace (WMA). *Tempus Medicurum*. 2018, roč. 27, č. 1.
9. KUŘE, Josef. *Co je eutanázie, Studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia: 2018. ISBN 978-80-200-2762-7.
10. MATOCHOVÁ, S. *Etika a právo v kontextu lékařské etiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4757-0.
11. MUNZAROVÁ, M. *Eutanázie, nebo paliativní péče?*. Praha: Granda, 2005. ISBN 80-247-1025-0.
12. NOVOTNÁ, J. *Teorie sociální práce, skripta*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, katedra sociální práce. 2004. ISBN 978-80-87035-96-2.
13. PREIDEL, C. *Sterbehilfepolitik in Deutschland. Eine einföhrung*. München: Springer VS 2016. ISBN 978-3-658-10370-5.
14. PTÁČEK R., BARTŮNĚK P a kol. *Eutanázie – pro a proti*. Praha: Granda Publishing. 2012. ISBN 978-80-247-4659-3.

15. SUMNER, L. W. *Assisted death: a study in ethics and law*. New York: Oxford University Press, 2011. ISBN 978-0-19-960798-3.
16. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Vydání 2. Praha: C.H. Beck. 2010. ISBN 978-80-7400-428-5.
17. ŠPINKOVÁ, M a ŠPINKA Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?*. Praha: Cesta domů. 2006. ISBN 80-239-8592-2.
18. THOMASMA D, C, KIMBROUGH-KUSHNER T. KIMSMA G. a kol. *Asking to Die: inside the Dutch Debate about euthanasia*. New York a kol. KLUWER ACADEMIC PUBLISHERS.2002. ISBN 0-792-35185-1.
19. Vácha, M. *Eutanázie, definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Granda Publishing.2019. ISBN 978-80-271-2575-3.

Elektronické zdroje

1. BERKA, V. a SUM, T. *Eutanázie ve světě*. [online]. Epravo.cz. 2005. [cit. 9. 9. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/eutanazie-ve-svete-33479.html>>.
2. COHEN ALMAGOR, R. *Euthanasia Policy and Practice in Belgium: Critical observations and Suggestions for Improvement*. [online].2009. [cit. 16. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <https://www.researchgate.net/publication/24430252_Euthanasia_Policy_and_Practice_in_Belgium_Critical_Observations_and_Suggestions_for_Improvement>.
3. COOK, M. *Belgian Senate approves child euthanasia*. [online]. BioEdge. 2013. [23. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <https://www.bioedge.org/bioethics/belgian_senate_approves_child_euthanasia/10818>.
4. ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ. *ZEMĚ, VE KTERÝCH JE LEGÁLNÍ EUTANÁZIE*. [online]. Ústí nad Labem: ČTK. 2014. [cit. 6. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://cestovani.doktorka.cz/zeme-ve-kterych-je-legalni-eutanazie>>.

5. ČESKÁ TELEVIZE 24. *Lucemburský zákon o eutanazii může způsobit politickou krizi*. [online]. ČT24. 2008.[cit. 23. 8. 2019]. Dostupné na WWW:<<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1431562-lucembursky-zakon-o-eutanazii-muze-zpusobit-politickou-krizi>>.
6. DOMŠOVÁ, V. *návrh senátorky Václavy Domšové senátního návrhu zákona o důstojné smrti*. [online]. Senátní tisk č. 303. Praha: Senát parlamentu České republiky. 2008 [cit. 10. 12. 2019]. Dostupné na WWW: <<http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlled?action=doc&value=47525>>.
7. *Federal Act on Narcotics and Psychotropic Substances*. [online]. Bern: Vláda Švýcarska. 2019. [cit.8. 9. 2019]. dostupné na: <<https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19981989/index.html>>.
8. *German Criminal Code*. [online]. Saarbrücken: Vláda Německa. 2010. [cit.10. 9. 2019]. Dostupné na WWW: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html>.
9. LEINERT, O. *Eutanázie míří opět do Sněmovny. A s ní přicházejí „doktoři smrti“*. [online]. idnes. 11. září 2015. [cit. 01. 12.2019]. dostupné na WWW: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/eutanazie-se-vraci-a-s-ni-prichazeji-doktori-smrti.A150910_225006_domaci_fka>.
10. *Loi du mars 2009 sur l'euthanasie au suicide*. [online]. Lucemburk: Vláda Lucemburska 2009. [cit. 23. 8. 2019]. dostupné na: <<http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/03/16/n2/jo>>.
11. MFX. *Eutanázie je již v Lucembursku legální*. [online]. EuroZprávy.cz. 2009.[cit. 23. 8. 2019]. dostupné na: <<https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/386-eutanazie-je-jiz-v-lucembursku-legalni/>>.
12. BORING, N. Belgium: Removal of Age Restriction for Euthanasia. [online]. Library of congress 2014. [20. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://www.loc.gov/law/foreign-news/article/belgium-removal-of-age-restriction-for-euthanasia>>.

13. NOVOTNY, V., SVOBODA. R. a TAVEL P. STANOVISKO K ZÁMĚRU PŘÍPRAVY ZÁKONA O ASISTOVANÉ SEBEVRAŽDĚ A AKTIVNÍ DOBROVOLNÉ EUTANÁZII. [online] Fakulty Katolické teologické University Karlovy, Teologické fakulty Jihočeské univerzity a Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. 2019. [cit. 8. 3. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://www.tf.jcu.cz/files/aktuality/eutanazie.pdf>>.
14. RADA EVROPY. *Rada Evropy (RE), anglicky Council of Europe (CoE)*. [online]. 31.března 2015[cit. 9. 2. 2020]. Dostupné na WWW: <<http://www.radaevropy.cz/>>.
15. RADA EVROPY. Resolution 1859, *Protecting human rights and dignity by taking into account previously expressed wishes of patients*. [online]. 2012.[cit. 9. 2. 2020]. Dostupné na WWW: <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=18064&lang=en>>.
16. ROMAN. *Právo - pojem, třídění, normy*. Praha. [online].2011. [cit. 6. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <<http://www.univerzita-online.cz/prv/pravo-pro-nepravniky/pravo-pojem-trideni/>>.
17. *Stanovisko Vlády k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelenkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti*. Sněmovní tisk č. 820/1. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. *psp.cz*[online]. Praha, 2016, [cit.11. 3. 2020]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=820&CT1=1>>.
18. *The Belgian Act on Euthanasia*. [online]. Brusel: Vláda Belgie. 2002, [cit. 16. 8. 2019]. Dostupné na WWW: <<http://www.ethical-perspectives.be/viewpic.php?TABLE=EP&l>>.
19. *Vládního návrhu na vydání Trestního zákoníku*. Sněmovní tisk č. 744/0. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky.[online]. Praha, 2004 [cit. 11. 3. 2019]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=744&CT1=0>>.
20. WAIJERS, I. *The minimum age of criminal responsibility in continental Europe has a solid rational base*. [online]. Utrecht University School of Law. 2016.

- [20. 8. 2019]. Dostupné na WWW:
<https://www.researchgate.net/publication/311708616_The_minimum_age_of_criminal_responsibility_in_continenta_l_Europe_has_a_solid_rational_base>.
21. Welt. *Luxemburg erlaubt Ärzten aktive Sterbehilfe*. [online]. 2008.[cit. 23. 8. 2019]. Welt. Dostupné na WWW:
<<https://www.welt.de/politik/article1700073/Luxemburg-erlaubt-Aerzten-aktive-Sterbehilfe.html>>.
22. *Wetboek van Strefrecht*. [online]. Amsterdam: Vláša Nizozemska. 2010, Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 8. 8. 2019]. Dostupné na WWW:
<<https://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/2020-01-01/>>.
23. *Wet op de lijkbezorging* [online]. Amsterdam: Vláša Nizozemska. 2010, Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 8. 8. 2019]. Dostupné na WWW:
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0005009/2018-08-01/#HoofdstukII_Paragraaf1_Artikel7>.
24. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*. [online]. Amsterdam: Vláša Nizozemska. 2002. Datum přezkumu: 5. 8. 2019. [cit. 6. 8. 2019]. Dostupné na WWW:
<<https://wetten.overheid.nl/BWBR0012410/2002-04-01/>>.
25. WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *ABOUT US: What is the WMA?*. [online]. [cit. 9. 2. 2020]. Dostupné na WWW: <<https://www.wma.net/who-we-are/about-us/>>.
26. WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *Archivované usnesení WMA o eutanázii*. [online]. Madrid a Divonne-les-Bains. 1987 a 2005.[cit. 9. 2. 2020]. Dostupné na WWW: <<https://www.wma.net/policies-post/wma-resolution-on-euthanasia/>>.
27. WORLD MEDICAL ASSOCIATION. *WMA DECLARATION ON EUTHANASIA AND PSYICIAN-ASSISTED SUICIDE*. [online]. Tbilisi. 2019. Aktualizováno 13. listopadu 2019. [cit. 9. 2. 2020]. Dostupné na WWW:
<<https://www.wma.net/policies-post/declaration-on-euthanasia-and-physician-assisted-suicide/>>.

28. *Zákon č. 117/1852 ř. z. o Zločinech, přečinech a přestupcích.* [online].2019. [cit. 9. 12. 2019]. Dostupné na WWW: <<https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=17&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>>.
29. *Zákon č. 117/1852 ř. z. o Zločinech, přečinech a přestupcích.* [online].2019. [cit. 9. 12. 2019]. Dostupné na WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/tz-1852.htm>>.

Legislativní prameny

1. Článek 6 odst. 4 usnesení č. 2/1993 Sb. listina základních práv a svobod. v platném znění k 30. 12. 2019
2. Zákon 40/2009 Sb. trestní zákoník v platném znění k 1. 12. 2019

Seznam použitých zkratek

WMA	World Medical Association
EU	Evropská Unie
ČR	Česká republika
CNS	Centrální nervová soustava
Sb.	sbírka
Ř. z	říšský zákoník

Abstrakt

ŠNYPS, Z. Komparace legislativní úpravy eutanázie ve vybraných evropských zemích. České Budějovice. 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Pavelková M.

Klíčová slova: Eutanázie, asistovaná sebevražda, legislativní úprava, Rada Evropy, WMA, komparace, zákon, smrt.

Bakalářská práce se zabývá tématem legislativní úpravy eutanázie v Evropě. Přesněji úpravou zemí, které mají legalizovanou aktivní eutanázii. Cíle celé práce jsou: komparace těchto legislativ s doporučením Rady Evropy, WMA a získání komplexnějšího pohledu na zákony spojené s eutanázií v Evropě. První kapitoly vymezují chápání eutanázie v kontextu legislativy a poukazují na argumentaci zastánců a odpůrců. Následující kapitola se věnuje odhalení jednotlivých legislativ zemí: Nizozemska, Belgie, Lucemburska, Švýcarska, Německo a České republiky. Poslední dvě kapitoly zmiňují stanovisko WMA a Rady Evropy, dále se zaměřují samotnou komparací legislativ s těmito stanovisky.

Abstract

ŠNYPS, Z. Comparison of euthanasia legislation in selected European countries.

České Budějovice. 2020. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Department of ethics, psychology and charity work. Thesis advisor: Mgr. Pavelková M.

Keywords: Euthanasia, assisted suicide, legislative regulation, Council of Europe, World Medical Association, comparison, law, death.

Bachelor's thesis deals with topic of legislative regulation of euthanasia in Europe. Especially with regulation of countries, in which is legalized active euthanasia. The aims of this thesis are comparison of these legislations with recommendation of Council of

Europe, WMA and to get more complex perspective of laws about euthanasia in Europe. At first, I will define the comprehending of euthanasia in context of legislative and next I will point out an argumentation of supporters and opponents. Following part is containing revelation of legislative in these countries: Netherlands, Belgium, Luxembourg, Switzerland, Germany and Czech Republic. Last two parts speak about post of WMA and Council of Europe, and then are aimed on comparison of those posts.